Rejsende teater i Silkeborg

AF HANS LØKKE

Rejsende teater i Silkeborg

AF HANS LØKKE

Kolofon

Rejsende teater i Silkeborg
Hans Løkke
Udgiver: Silkeborg Teaterkreds
Layout: Skabertrang

Fotos på omslaget:
Forsiden: Publikum under indvielsen af den 3. teaterbygning på Torvet i 1956 (foto Niels T. Søndergaard, Silkeborg Arkiv).
Baggrunden: Den 2. teaterbygning fra 1896 på Torvet (foto fra 1928, Silkeborg Arkiv)
Bagsiden: Silkeborg Håndværkerforenings 3 bygninger på Torvet (fotos fra henholdsvis omkring 1880, 1928 og omkring 1970, Silkeborg Arkiv) og Jysk Musikteater omkring 2014 (foto Jysk Musikteater). Baggrunden er en annonce fra den første årgang af Silkeborg Avis 1857 (Silkeborg Arkiv)

Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse

Sats og tryk: Skabertrang
Papir: Omslag 285 g Carta Integra,
indhold: 130 g Silk
Oplag: 600

ISBN 978-87-999963-0-8

Pris (ekskl. forsendelse): 200 kr

Silkeborg Teaterkreds
c/o JYSK MUSIKTEATER
Papirfabrikken 80
8600 Silkeborg
e-postadresse: info@silkeborg-teaterkreds.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel 1: Teater i nybyggerbyen 8
En invitation fra Silkeborg 8
Teater på Hotel Silkeborg 9
Teaterpræsten Hostrup 11
Et teaterstykke om et omrejsende teaterselskab 12
Kapitel 2: Silkeborg Håndværkerforening tager over 15
Silkeborgs første teaterbygning 15
Repertoiret frem mod århundredskiftet. 16
Den anden teaterbygning på Torvet 18
Fremvisning af pragtbygningen for pressen 21
Indvielse af Pragtbygningen 21
Første forestillinger var dilettant. 22
Et forslag om statsstøtte af provinsselskaber. 23
Et rigt teaterliv omkring århundredskiftet 23
Ombygning af teaterhuset i 1912 24
En utilfreds teatergænger i 1913. 25
Gerda Christophersen (1870-1947) 27
Teater i 1930'erne 28
Teater i krigsårene 29
Tumult om billetter 29
Københavnsk kritik af teatrene i Silkeborg og Herning 30
Schalburgtage 30
Teater fra 1945 til 1956 32
Kapitel 3: Den tredje teaterbygning på Torvet 35
Genvordigheder med genopbygningen 35
"Den Selvejende Institution Silkeborg Teater" tager over 36
Grundstensnedlæggelse og indvielse af tredje teaterbygning 36
Fra arrangør til fond 39
Kapitel 4: Silkeborg Teaterkreds 41
Silkeborg Teaterkreds oprettes. 41
Teaterkredsen første år 42
25 års jubilæum 45
Formændene 45
Børneteaterfestivaler 46
Nedtur for teaterlivet 48
Jysk Musik- og Teaterhus (nu: Jysk Musikteater). 49
Danmarks Teaterforeninger 50
Børneteater i Silkeborg Teaterkreds 53
Fornyelse og tradition: 50 år med Silkeborg Teaterkreds. 54

Referencer 57
Bilag 58
Stikordsregister 59

Silkeborg Håndværkerforenings forord

Silkeborg Håndværkerforening fra 1863 er med mere end 150 år på bagen Silkeborgs næstældste forening – kun Silkeborg Skyttelaug er ældre.
Umiddelbart kunne man forvente, at en håndværkerforening i snæver forstand var sat i verden for alene at varetage håndværkets fagpolitiske interesser.

Historien fortæller en anden virkelighed. Således var Silkeborg Håndværkerforening i foreningens lokaler på Silkeborgs Torv ramme om rejsende teaterforestillinger i perioden fra 1876 til 1967. Den historie er forløberen for historien om Silkeborg Teaterkreds, som bliver skrevet her i anledningen af Silkeborg Teaterkreds 50 års jubilæum.
Det er blevet til en spændende beretning, der starter med byens etablering frem til forholdene her i jubilæumsåret 2017.

Silkeborg Håndværkerforening ønsker hjerteligt tillykke med jubilæet og ønsker alt det bedste for Silkeborg Teaterkreds i årene der kommer.

SILKEBORG
HAANDVÆRKERFORENING

Theatret i Silkebor

Fredagen den 10de Juli opføres (**næ**
restilling):
3die Bogs 1ste Capitel, Comedie i 1
Perspectivkassen, en Dyrehavsscene,
List og Phlegma, Vaudeville.
Søndagen den 12te Juli opføres (**Sidste**
ling):
De to Frimurere, Skuespil i 3 Acte
Skuespillerinden paa Prøve,
Lystspil i 1 Act.
Billetter a 3 Mk. for Børne og 24 S
un faaes i mit Logis hos Hr. Gjæstgiver
i Hotel „Dania".

Naar 3 Billetter tages, erholdes
Sk., dog ikkun til Kl. 5 Efterm.

De ærede Abonnenter anmodes om,
nytte deres Billetter til Forestillingen i
sdag den 8de dennes.

Julius Olse
Theaterdirecteur

Forfatterens forord

Silkeborg Teaterkreds har 50 års jubilæum i år. I den anledning påtog jeg mig at opdatere den kortfattede historie, som vi i nogle år har haft liggende på teaterkredsens hjemmeside. Der skete nu det, at materialet bagud i tid hele tiden voksede og blev levende, efterhånden som skriveriet skred fremad. Og det gik op for mig, hvilken betydelig rolle Silkeborg Håndværkerforening har spillet i byen for at arrangere professionelt teater med de turnerende teaterselskaber siden foreningens stiftelse i 1863.

I bogen står der meget om teaterbygninger, de fysiske rammer og publikum, som var forudsætningen for, at de rejsende teatre kunne gæste Silkeborg, og mindre om de hundredvis, ja tusindvis af forestillinger, som gennem tiden er blevet opført i byen. Der er således kun givet eksempler på teaterstykker for at illustrere spændvidden og kvaliteten af den mangfoldige scenekunst, som har gæstet Silkeborg.

Bogen handler ikke om det i øvrigt rige teaterliv, som især i de seneste årtier har udviklet sig i Silkeborg kommune: amatørteatrene Perronteatret og Silkeborg Ny Teater, egnsspil, friluftsteater, Performers House, Musical Silkeborg og dukketeaterfestivalen "Festival of Wonder", samt skabende teatre som "Hakkehuset" og "Teater Didasca".

En særlig tak til arkivleder Lis Thavlov og Claus Gammelgaard på Silkeborg Arkiv for stor hjælpsomhed og sparring og til min hustru Marianne Løkke for sparring og for gennemgang af teaterkredsens gamle protokol - hun har været medlem af først Teatersamrådet i Silkeborg og senere teaterkredsens bestyrelse længe før jeg kom ind. Desuden tak til Kirsten og Mogens Pedersen og til de tidligere medlemmer af teaterkredsens bestyrelse, John Hahn, Knud Borghus og Jytte Hahn for interviews og andre bidrag, samt til Svend Erik Møller Nielsen og Thomas Juul fra Silkeborg Håndværkerforening. En tak til Jysk Musikteater, Lone Just Andersen, Per Pedersen og Midtjyllands Avis for lån eller køb af fotos og til Thomas Juul for klargøring af billedmaterialet. Desuden takker jeg Elisabeth Juul, Ulla Frederiksen og Johanne Løkke for korrekturlæsning

Hans Løkke

KAPITEL 1:

Teater i nybyggerbyen

En invitation fra Silkeborg

Siden slutningen af 1700-tallet har omrejsende trupper af skuespillere opført teater rundt omkring i de danske byer. I midten af 1800-tallet, hvor Silkeborg bliver en handelsplads, var de omrejsende teaterselskaber blevet velrenommerede, og der var rift om de bedste selskaber. Handelspladsen Silkeborg var i kraftig vækst. Fra kun 149 indbyggere i 1845 var tallet steget til 1.204 i 1855, samme år som Silkeborg blev en selvstændig kommune under Skanderborg Amtsrådskreds.

I 1854 mente hotelværten på Hotel Dania, Jens Heegaard Mikkelsen Grabow, at tiden var inde til at få teater i Silkeborg, og gerne på hans hotel. Hotellet havde nu været i virke på Torvet 5 siden 1848, og Silkeborgs indbyggertal nærmede sig 500. Han indrykkede den 17. november 1854 følgende annonce i "Kongelig privilegeret Aarhuus Stifts-Tidende":

Theater i Silkeborg

Til Underretning for reisende Skuespillerselskaber, som enten strax eller i Løbet af Vinteren kunne ønske at gjæste Silkeborg, bekendtgjøres, at der hos Gæstgiver *Heegaard* i Hotel Dania er et complet Theater i en rummelig Sal tilleie for et billigt Honorar.

Hvorvidt det lykkedes hotelvært Heegaard straks at lokke nogle af de omrejsende teatre til Silkeborg omkring 1855, vides ikke, men i den første årgang af "Silkeborg Avis - Et politisk- og Avertissementsblad" kan man læse, at der i "Silkeborg Theater" i sommeren 1857 fra 3.-12. juli blev opført en række abonnements-forestillinger ved teaterdirektør Julius Olsen og hans ensemble. Olsen solgte selv billetter i abonnement fra sit logi på Hotel Dania.

Hans repertoire var lystspil og vaudeviller i ét eller to akter og med titlerne: "De Sandsesløse" eller "Fejltagelserne", "Gamle Minder", "Et Giftermål i Rusland", "Et magnetisk Experiment", "Bedsteforældrene" eller "Det snurrige Frieri", "En børneforlovelse", "Den unge hidsige Kone", "Den første Kjærlighed", "Altfor smuk", "3die Bogs 1ste Kapitel", "Perspektivkassen", "List og Phlegma" og "Skuespillerinden på Prøve".

Det er sandsynligt at en kreds af borgere havde dannet "Silkeborg Theater", som fik til formål at være rammen for de turnerende teatre i Silkeborg. "Silkeborg Theater" annoncerede sine forestillinger i Silkeborg Avis. Den samme annonceopsætning blev anvendt i nogle årtier. Fra første årgang havde avisen dagen efter som regel fyldige referater og anmeldelser af forestillingerne.

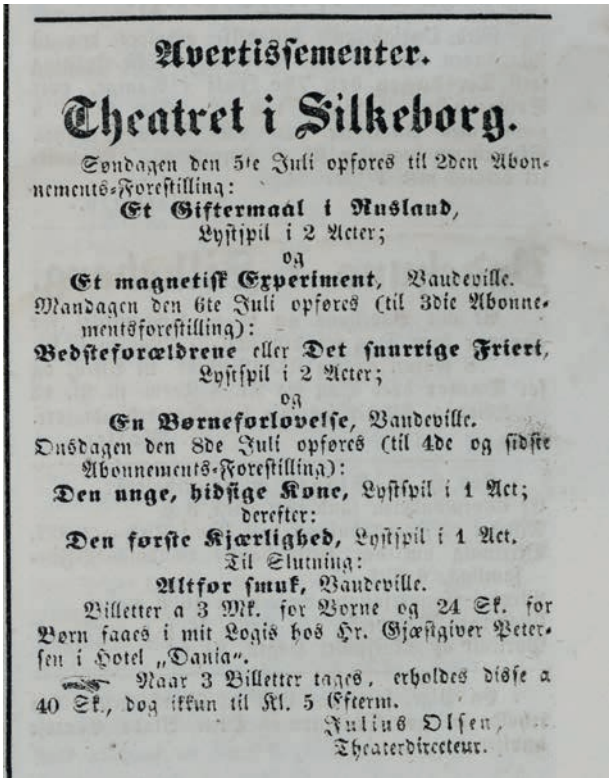

Avertissementer.

Theatret i Silkeborg.

Søndagen den 5te Juli opføres til 2den Abonnements-Forestilling:
Et Giftermaal i Rusland,
Lystspil i 2 Acter;
og
Et magnetisk Experiment, Vaudeville.
Mandagen den 6te Juli opføres (til 3die Abonnementsforestilling):
Bedsteforældrene eller **Det snurrige Frieri,**
Lystspil i 2 Acter;
og
En Børneforlovelse, Vaudeville.
Onsdagen den 8de Juli opføres (til 4de og sidste Abonnements-Forestilling):
Den unge, hidsige Kone, Lystspil i 1 Act;
derefter:
Den første Kjærlighed, Lystspil i 1 Act.
Til Slutning:
Altfor smuk, Vaudeville.
Billetter a 3 Mk. for Børne og 24 Sk. for Børn faaes i mit Logis hos Hr. Gjæstgiver Petersen i Hotel „Dania".
Naar 3 Billetter tages, erholdes disse a 40 Sk., dog ikkun til Kl. 5 Eftenm.
Julius Olsen,
Theaterdirecteur.

Annoncer i den første årgang af Silkeborg Avis for Julius Olsens forestillinger i Hotel Dania i dagene 3.-12. juli 1857.

Torvet 1864 med Hotel Dania til venstre. Hotel Dania er det første kendte spillested for teater i Silkeborg. Det er tyske soldater, som har indtaget torvet. Foto: Georg Mathias Dünnwald (Silkeborg Arkiv)

Teater på Hotel Silkeborg

Fra ca. 1859 blev teaterforestillingerne oftest opført på Hotel Silkeborg. Den første bygning var allerede blevet opført af brødrene Drewsen i 1845-46 på Østergade nr. 15. I 1856 købte Niels Christoffer Jensen Schou hotellet. Silkeborgs borgere blev underholdt med både teater, tryllekunst og akrobatik. Vi ved ikke meget om indretningen af teatersalen, men det nævnes i Silkeborg Avis i en anmeldelse af et teaterstykke, som blev opført på Hotel Silkeborg, at scenen var lille.

I november 1857 opførtes det, som vi i dag ville kalde "fysisk teater" eller nycirkus i "Hr. Gjæstgiver Schows Sal" i Hotel Silkeborg. Annoncen lød: *"Med kongelig allernaadigst Tilladelse vil det Neumanske Luft-, Line og Balletdanser-Selskab ... have den Ære at give den sidste store brillante Kunstforestilling bestående af Line- og Luftdans, gymnastiske, acrobatiske kunstner samt en flot chinesisk Pantomime."* Det var nemlig sådan, at al teateraktivitet skulle godkendes efter ansøgning til Justitsministeriet på trods af, at der med Grundloven af 1849 og senere Næringsloven af 1857 var indført næringsfrihed. Dette teaterbevillingssystem blev først ophævet med teaterloven af 1970, dog således at teatervirksomhed stadig krævede en tilladelse hos politiet. Først i 1990 bortfaldt denne praksis helt.

Som eksempel på tidens professionelle teater kom "Det Rau'ske Selskab" til Hotel Silkeborg midt i februar 1859 med en række forestillinger. Anmelderen skrev i avisen, at ensemblet spillede godt, så han håbede at opførelserne lønnede direktør C. F. Rau, så "at Silkeborg og Omegn fremtidigt oftere end hidtil kunne få lejlighed til at glæde sig ved den ædle skuespillerkunst".

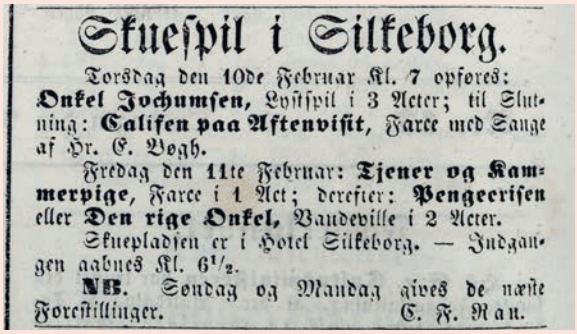

Skuespil i Silkeborg.

Torsdag den 10de Februar Kl. 7 opføres: **Onkel Jochumsen,** Lystspil i 3 Acter; til Slutning: **Califen paa Aftenvisit,** Farce med Sange af Hr. E. Bogh.

Fredag den 11te Februar: **Tjener og Kammerpige,** Farce i 1 Act; derefter: **Pengeerisen** eller **Den rige Onkel,** Vaudeville i 2 Acter.

Skuepladsen er i Hotel Silkeborg. — Indgangen aabnes Kl. 6½.

NB. Søndag og Mandag gives de næste Forestillinger. C. F. Rau.

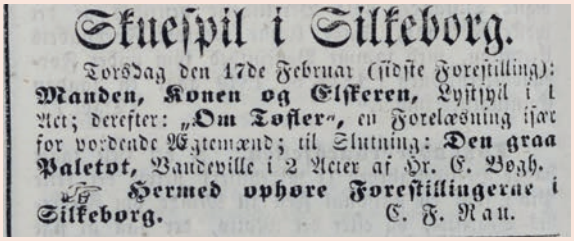

Skuespil i Silkeborg.

Torsdag den 17de Februar (sidste Forestilling): **Manden, Konen og Elskeren,** Lystspil i 1 Act; derefter: **„Om Tosler"**, en Forelæsning især for vordende Ægtemænd; til Slutning: **Den graa Paletot,** Vaudeville i 2 Acter af Hr. E. Bogh.

Hermed ophøre Forestillingerne i Silkeborg. C. F. Rau.

Annoncer for det "Det Rau'ske Selskab", som opførte en række teaterstykker på Hotel Silkeborg midt i februar 1859 (Silkeborg Avis, Silkeborg Arkiv)

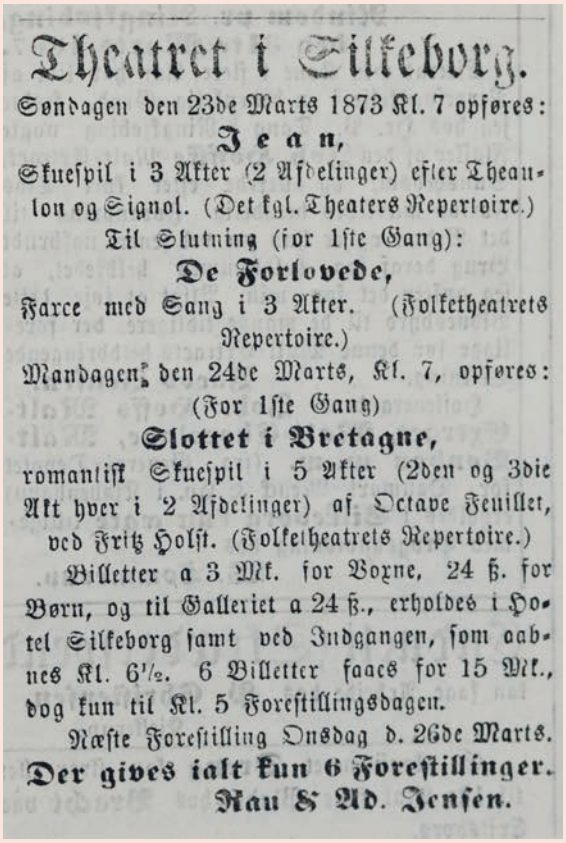

Theatret i Silkeborg.

Søndagen den 23de Marts 1873 Kl. 7 opføres:

Jean,

Skuespil i 3 Akter (2 Afdelinger) efter Theaulon og Signol. (Det kgl. Theaters Repertoire.)

Til Slutning (for 1ste Gang):

De Forlovede,

Farce med Sang i 3 Akter. (Folketheatrets Repertoire.)

Mandagen den 24de Marts, Kl. 7, opføres: (For 1ste Gang)

Slottet i Bretagne,

romantisk Skuespil i 5 Akter (2den og 3die Akt hver i 2 Afdelinger) af Octave Feuillet, ved Fritz Holst. (Folketheatrets Repertoire.)

Billetter a 3 Mk. for Boxne, 24 ß. for Børn, og til Galleriet a 24 ß., erholdes i Hotel Silkeborg samt ved Indgangen, som aabnes Kl. 6½. 6 Billetter faaes for 15 Mk., dog kun til Kl. 5 Forestillingsdagen.

Næste Forestilling Onsdag d. 26de Marts.

Der gives ialt kun 6 Forestillinger.

Rau & Ad. Jensen.

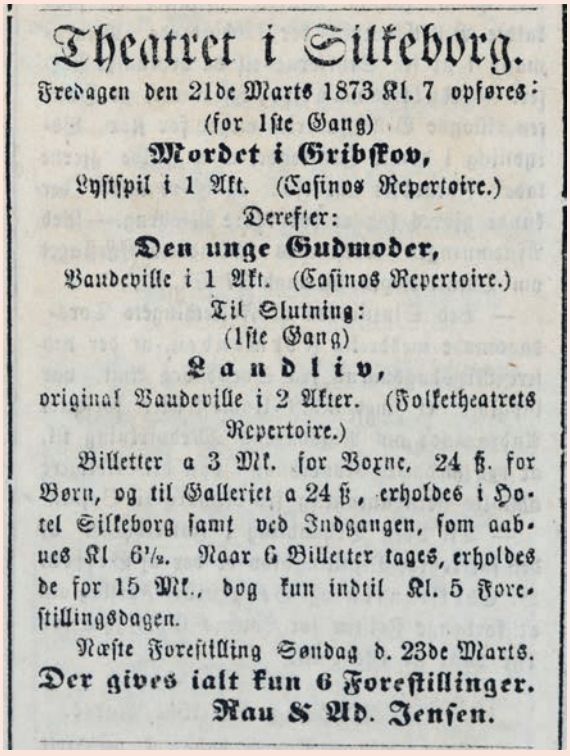

Theatret i Silkeborg.

Fredagen den 21de Marts 1873 Kl. 7 opføres: (for 1ste Gang)

Mordet i Gribskov,

Lystspil i 1 Akt. (Casinos Repertoire.)

Derefter:

Den unge Gudmoder,

Vaudeville i 1 Akt. (Casinos Repertoire.)

Til Slutning: (1ste Gang)

Landliv,

original Vaudeville i 2 Akter. (Folketheatrets Repertoire.)

Billetter a 3 Mk. for Boxne, 24 ß. for Børn, og til Galleriet a 24 ß, erholdes i Hotel Silkeborg samt ved Indgangen, som aabnes Kl 6½. Naar 6 Billetter tages, erholdes de for 15 Mk., dog kun indtil Kl. 5 Forestillingsdagen.

Næste Forestilling Søndag d. 23de Marts.

Der gives ialt kun 6 Forestillinger.

Rau & Ad. Jensen.

I marts 1873 gæstede Rau og Valdemar Jensens teaterselskab Silkeborg med 6 forestillinger (Silkeborg Avis, Silkeborg Arkiv)

Carl Frederik Rau var tilknyttet Odense Teater. På grund af byens begrænsede størrelse kunne man ikke fylde teatret året rundt. Det var derfor almindeligt, at skuespillerne måtte rejse rundt med deres forestillinger. Når de kom til en by, blev de der ofte en uges tid. På grund af det begrænsede publikum kunne der som oftest kun laves én opførelse af hver forestilling. De havde derfor mange forestillinger med. Skuespillerne skulle således kunne replikkerne i snesevis af stykker og syngestykker, så den sceniske kvalitet var svingende og givetvis med mange smuttere. Tilmed var lønnen yderst ringe. Teaterselskabet blev aflønnet af indtægterne. Når et teaterselskab kom til byen, var der til den første forestilling ofte kun de tilskuere, som havde fribilletter: Som der stod i Silkeborg Avis den 22. marts 1873: *"Man må dog virkelig vide, hvad man giver sine penge ud til!"*

Den 7. december 1870 modtager Silkeborg Avis et telegram fra teaterdirektør Th. Müller i Aarhus om, at han vil gæste "Silkeborg Theater" med sit selskab på 18 personer med en lang række forestillinger, som spillede frem til 22. december, hvorefter der ikke forventedes andre selskaber i det kommende år. I referaterne fra disse forestillinger, som

"Silkeborg Theater" opførte forestillinger på Hotel Silkeborg fra ca. 1859. Foto: Silkeborg Arkiv

blev bragt i avisen de følgende dage, nævnes, at Silkeborg har ry for at være en god, lille "Theaterby". Publikum og anmelderen var glade for de fleste af stykkerne, "*men dekorationerne ... var temmelig tarvelige. Forhåbentlig vil direktøren herefter påse, at scenearrangementet bliver så net og hyggeligt som muligt, thi uden dette forsvinder let den illusion for tilskuerens blik, som til alle tider er nødvendig for stykkernes rette opfattelse fra tilskuernes side*". Billetterne kunne købes ved indgangen og abonnenterne kunne erholde deres billetter i Hotel Silkeborg.

På den tid medbragte de turnerende teatre selv kulisser, rekvisitter og kostumer, men senere skulle scenerne i Silkeborg selv i et vist omfang sørge for kulisserne.

Da den Rau-Jensenske forestillingsrække under ledelse af direktør C. F. Rau og Jensen skulle opføres på Hotel Silkeborg i 1873, var der problemer med scenearrangementet og personalet på det lille teater. Dertil kom at scenen var oplyst af gaslygter, som også kunne gøre knuder under forestillingerne.

Billetter var til salg i hotellet eller ved indgangen til teatret. Til en dilettantforestilling på Hotel Silkeborg kunne man i 1875 købe billetter på apoteket. Indtægten fra nogle af dilettant-forestillingerne kunne gå til velgørende formål. Fx opførtes Johanne Louise Heibergs "Aprilsnarrene" den 6. januar 1875 på Hotel Silkeborg til fordel for kirkefonden og de trængende i byen.

Hotel Silkeborg findes ikke mere. Det kom i 1937 i vejen for anlæggelsen af det nuværende Østergadekryds og blev revet ned i 1938.

Teaterpræsten Hostrup

Den første præst i Silkeborg var Jens Christian Hostrup (1818-1892). Han var en kendt dansk digter og dramatiker, men opgav skriveriet efter en personlig krise, hvorefter han i perioden 1856-1863 var præst i nybyggerbyen Silkeborg. Der var på det tidspunkt hverken kirke eller præstebolig i den nye by, men der var indrettet et såkaldt "kapel" på Silkeborg Hovedgård, som var blevet forsynet med alter, stolestader og prædikestol. Han kom til at sætte sit præg på nybyggerbyens kulturliv, bl.a. med dilettantforestillinger og med sin interesse for de rejsende teaterselskaber. I sin tid som dramatiker, skuespiller og politisk aktiv i København havde han fået et stort netværk blandt tidens kul-

turpersonligheder. Hans forfatterskab og kulturelle erfaringer kom Silkeborg til at nyde godt af.

Dilettantforestillingerne, som han forestod, havde velgørende formål. Den 18. februar 1858 blev der opført to sangspil af Hostrup, "Den Tredie" fra 1854 og "Intrigerne" fra 1846. Imellem akterne blev der sunget firstemmigt, så det har nok været en fornøjelig aften. Indtægterne gik til opførelse af det første sygehus i byen.

J. C. Hostrup ca. 1870. Foto: Silkeborg Arkiv

I forbindelse med en privat indsamling af penge til fattige børns bespisning opførtes hans vel nok bedst kendte stykke "Gjenboerne" ved tre forestillinger i februar og marts 1860. Hostrup forestod selv instruktionen af amatørskuespillerne. Forestillingen blev gentaget 1. maj.

Hostrup skriver i sine erindringer om dilettantforestillinger i Silkeborg: *"Om Vinteren blev der naturligvis i Silkeborg alt imellem spillet Komedie, og da der altid i en By findes nogle, som har lidt Lyst og Evne dertil, var det en ganske fornøjelig Afveksling."*

Han fortsætter med en beskrivelse af de omrejsende teatre. Deres kunstneriske formåen mener han ikke var af så høj standard, men de opfylder det behov at være folkelige og for alle: *"Senere hen begyndte ogsaa smaa rejsende Skuespillerselskaber at gæste den voxende By, og disse betragtede mig altid som en slags Lavsbroder og sendte mig Fribilletter. Jeg kom undertiden til deres Forestillinger og kunde også godt have Fornøjelse deraf, naar de holdt sig til det, de bedst kunde magte, de mindre Lystspil, hvori de for det meste var godt sammenspillede, og det var ikke sjeldent, at en eller anden af disse besad tilstrækkeligt Talent og Lune til at sætte Liv i det Hele. Jeg saa' saaledes flere af Erik Bøghs Smaastykker, ogsaa nogle, der var blevne til, efter at jeg havde forladt Kjøbenhavn, og fandt, at i det Hele gjorde de rejsende Selskaber megen gavn i de mindre Smaabyer. Smaaborgerne, som, naar de samledes, ofte kun havde lidt at tale om, og, som det saa let sker i smaa Forhold, derved fristedes til for en stor Del kun at have travlt med hverandre, blev ved disse Forestillinger revne lidt ud af det daglige Vrøvl; der var dog lidt forfriskende, en smule Løftelse deri, og dertil trængte de i høj Grad. Naar det var lidt livlige og i moralsk Henseende temmelig uskyldige Stykker, der blev spillet, kunde man tydeligt mærke, hvor godt de havde deraf, og den fælles Fornøjelse bragte dem ogsaa lidt nærmere til hverandre."*

Et teaterstykke om et omrejsende teaterselskab

Hostrup fik under sit ophold i Silkeborg et positivt syn på de omrejsende teatre og fortæller videre i sine erindringer at *"Den Foragt, hvormed man i æsthetiske Kredse i Kjøbenhavn saa ned paa Provins-*

teatrene, blev jeg snart helbredet for, hvis jeg da ogsaa havde haft en lille Rem af Huden". Det fik ham til at udtænke et lystspil om et rejsende skuespillerselskab, som imidlertid ikke blev realiseret ud over de skitser, han fik trykt i sine erindringer. Det skulle foregå i en provinsby, som kunne være Silkeborg. Hans beskrivelse belyser livet i en omrejsende trup og deres kontakt med borgerne i byen: *Jeg vilde henlægge Stykket til den rent æsthetiske Tid fra min egen Ungdom og til en mindre Kjøbstad, som Selskabet gjæster. Det kommer lige fra en større By, hvor det har gjort usædvanlig Lykke, især paa Grund af, at det nu i Direktørens Datter har faaet en Primadonna, der henriver alle ved sin Ungdom og Skjønhed og ved sit smukke livlige og naturlige Spil. Den unge Pige, der hidtil er opvoxet og opdraget et Sted paa Landet, har nu som fuldvoxen sluttet sig til Selskabet og er selv henrykt over det ny, brogede Liv, og et ungt Menneske, Søn af en rig Kjøbmand i den Store By, er bleven saa betaget af Forelskelse i hende, saa han er fulgt med til den mindre for selv at blive Skuespiller. Kjøbmanden, der naturligvis er meget bedrøvet over Sønnens Galskab, har imidlertid faaet en ung, dygtig Prokurator til at rejse efter Selskabet for om muligt at lokke Sønnen tilbage.*

Handlingen foregaar i den lille Kjøbstads første Gjæstgiver Gaard, hvor hele personalet er blevet indkvarteret. Primadonnaen gjengjælder slet ikke Kjøbmandssønnens Kjærlighed; men, da hun i sin Glansrolle som den dejlige Grækerinde Parthenia i "Ørkenens Søn" til sin Ingomar hidindtil har maattet nøjes med Theatrets første Elsker, der vel tidligere har været en Provins-Sol, men nu er temmelig gammel og noget fordrukken, er hun glad ved at faa en yngre og kjønnere Elsker i Stedet. Hun har nu med stor Iver indøvet Partiet med ham, for at de snarest muligt kan fremstille Stykket i en fuldkomnere Skikkelse; men den gamle Ingomar, Elskeren paa Retour, er naturligvis fortvivlet over at blive trængt ud af sin største Bravourrolle, og alle de andre Skuespillere, paa Direktøren nær, er paa Kammeratskabets Vegne ogsaa oprørte derover. Resultatet af denne Sammensværgelse er en indtrængende Skrivelse til den unge Fremmede, hvori de indstændigt beder ham om ikke at sætte Splid i et tæt sammensluttet Selskab, der altid har levet som Venner og Brødre, og ikke at krænke en gammel, agtet Kunstner i hans dyrt erhvervede rettigheder, og Ungersvenden bliver saa bedrøvet og forfærdet derover, saa han er ved at give Tabt. Men Primadonnaen, som i dette Øjeblik kommer til, sætter strax Mod i ham igjen; hun kjender allerede for meget til Skuespiller-Kabaler til at lægge nogen som helst Vægt paa denne og gjør dygtigt Nar af de to Overbringere af Skrivelsen og river den i Stykker for deres Øjne. Der kommer nu en Samtale mellem Prokuratoren og Kjøbmandssønnen, hvori denne viser sig ubøjelig, og saa én imellem Prokuratoren og den unge Pige, hvormed første Akt sluttes.

Denne Samtale, der er en Hovedscene i Stykket og føres med megen Varme og Forstand fra begge Sider, ender med, at han angriber hele Provins-Skuespillervæsenet som Fuskeri, der kun fordærver Smagen. Han har ganske vist ikke selv set hende spille; men da hun tilstaar, at hun ikke har faaet nogen kunstnerisk Fordannelse, er han overbevist om, at hendes Præstationer ikke kan have kunstnerisk Værd, og at hendes Triumfer kun skyldes hendes kjønne Ansigt. Hun bliver mere og mere usikker paa, om hun virkelig er Kunstnerinde, som hun havde troet, men kæmper til det yderste for at hævde de rejsende Selskabers Berettigelse og Nødvendighed, og da han paastaar, at deres bedste Ydelser forholder sig til det kongelige Theaters som Nürnbergerbilleder[1] (hvad vi ville kalde Neu-Ruppin-Billeder) til kunstneriske Mesterværker, og at hine ikke gjør anden Virkning paa Børnene end ødelægge deres smag, svarer hun med Graad i Halsen, at han slet ikke kan vide, hvad et Nürnbergerbillede kan være for et Barn, og heller ikke, hvad deres Forestillinger kan være for en Kjøbstadsbefolkning. Hun er vis paa, at et Barn vil have langt mere Gavn og Glæde af saadanne daarlige brogede Billeder, end om man lod dem voxe op helt uden Billeder, og det var netop godt, at et Barn kunne glæde sig ved lidt og ikke med fornem Kritik fordærvede al Glæde for sig.

Under denne Samtale er der imidlertid sket en Forandring med dem begge. Den unge Pige ender med den tavse Beslutning, at hun aldrig mere vil betræde Brædderne, og Prokuratoren er bleven saa indtaget i hende, saa han godt kan forstaa, hvad Kjøbmandssønnen har gjort, og næsten kunde faa Lyst til at gjøre det samme.

[1] Nürnbergerbilleder, dvs. masseproducerede, farvelagte billeder af ringe kvalitet

Den første Akt af Stykket havde jeg udarbejdet i Hovedet; men af den anden og sidste havde jeg kun Omrids. Den skulde ende med at Prokuratoren erklærede den unge Pige sin Kjærlighed, og at hun forlader Scenen for at blive hans Hustru. Kjøbmandssønnen havde nu ikke andet at gjøre end at vende tilbage til sit Hjem, og Direktøren trøster sig over Tabet af sin Primadonna med, at hans Datter gjør et godt Parti. Men han faar ogsaa nogen Erstatning som Theaterchef. Lige fra Begyndelsen optræder der i Stykket en Person, jeg endnu ikke har omtalt, men som skulde gribe ind i min hele Plan. Det er en ung Sadelmagersvend fra Byen, som er theatergal, fordi han bærer en Skuespiller i sig. Han har flere Gange Optraadt i Privatkomedier og gjort megen Lykke, og det er endogsaa sket, at rejsende Selskaber, naar de var i Byen, og det gjaldt om at fylde et Hul i Personalet, har faaet ham til at overtage en eller anden komisk Rolle, og at han saa er kommen særdeles godt fra det. Hver Gang der er Skuespillere i Byen, løber han fra sit Arbejde for at være sammen med dem i Gjæstgivergaarden, og han er bleven gode Venner med dem alle. Han er forlovet med en Opvartningspige paa det samme Hotel, og hun, som ikke har nogen højere Livsopgave end at blive en skikkelig Borgerkone, er grueligt misfornøjet, hver Gang Theatergalskaben kommer over ham, og arbejder forgjæves paa at faa ham kureret. Da han viser sig uhelbredelig, ender det med, at Forlovelsen brydes, og han træder ind i Skuespillerselskabet, hvis Direktør haaber paa ved hans hjælp særlig at kunde lægge Vind paa de borgerlige Lystspil, hvortil Selskabet i det Hele ogsaa egner sig bedre.

Dette lille Lystspil, hvoraf aldrig en eneste Tøddel er eller vil blive skrevet, var vist blevet ganske morsomt, hvis jeg den Gang havde haft Tid og Lejlighed til skriftligt at udarbejde det. Jeg havde ikke alene faaet godt sigte paa Hovedpersonerne, hvortil jeg regnede den velbegavede Sadelmagersvend; men jeg havde ogsaa morsomme Typer til Direktøren, den fedtede gamle Elsker og nogle af de andre mandlige og kvindelige Kunstnere. Det havde faaet en Tillokkelse for mig til at give et broget Billede af de meget forskjelligartede Elementer, hvoraf en saadan Kunstnertrup er sammensat: men da der jo desværre ikke blev noget af det Hele, saa har jeg blot omtalt denne Plan for at vise, at den gamle Theaterorm endnu sad i mig og kun ventede paa Tid og Lejlighed for at komme frem.

Mange af Hostrups komedier og sangspil blev senere gentagne gange opført i Silkeborg, både som dilettant og af omrejsende teaterselskaber. Fx gæstede Wulf Sigvardt Pødenphanth kultiverede og velanskrevne trup Silkeborg i dagene 29. september til 3. oktober 1861, hvor de bl.a. under publikums bifald spillede *Pastor Hostrups bekjendte, yndede Vaudeville "Den Tredie"* og Hostrups stykke "Soldaterløjer", der på det tidspunkt havde været opført 84 gange på Det kgl. Teater i København. Mon ikke Hostrup selv har siddet på tilskuerrækkerne?

KAPITEL 2:

Silkeborg Håndværkerforening tager over

Silkeborgs første teaterbygning

Silkeborg Håndværkerforening blev stiftet 13. januar 1863 og oprettede samme år Silkeborg Tekniske Skole, som fik til huse i byens kommuneskole. Foreningens første formålsbeskrivelse lød på *"at give den talrige Klasse af Haandværksmestre Lejlighed til at samles og udveksle Meninger og Ideer og derved fatte Beslutninger, sigtende til Standens Vel, samt at virke for Haandværksstandens Rettigheder, Anseelse og Interesser."* Det skulle vise sig, at håndværkerforeningen også kom til at spille en central rolle for scenekunsten i Silkeborg.

Få år efter stiftelsen begyndte man i håndværkerforeningen at spekulere på at få sin egen bygning. Allerede i 1872 købte man den grund på Silkeborgs Torv, som siden blev hjemsted for foreningens bygning. Ved generalforsamlingen i 1875 blev det med stor majoritet vedtaget at opføre en forsamlingsbygning for foreningen. Der blev nedsat en komité bestående af købmand Due, fabrikant Zeltner, murer Wilkens, redaktør H. S. Sørensen og provisor Baagøe. Det blev bestemt, at der skulle tegnes aktier à 10 rigsdaler til fordel for bygningen. Arkitekt Uldall, Randers, tegnede den, og den blev opført

Fra sidst i 1876 benyttedes teatersalen i Silkeborg Håndværkerforenings bygning, som ses til højre for Rådhuset på Torvet.
Foto: Silkeborg Arkiv

Theatret i Silkeborg.

Torsdag den 12te Febr., fra Kl. 7—10,
(første og eneste Gang):

Baron Ødeland,

komisk Operette i 3 Akter af Jacques Offenbach, oversat af Erik Bøgh.
(Folketheatrets Repertoire).

(Første Gang):

Det Kjøbenhavn, der kommer,
eller
Sommerrevuen 1884,

kloroformistisk Nutids- og Fremtidskomedie i 1 Akt og et Forspil med Kor, Sange og Viser af Forf. til de elleve „Sommerrevuer".

Hertil nye Kostumer og Dekorationer.

Mærk!!

Stykket opførtes 100 Gange en suite i Sommer i Kjøbenhavn og er siden den Tid spillet ca. 80 Gange i Provindserne for fuldt Hus.

Fredag den 13de Febr., fra Kl. 7—10,
(første og eneste Gang):

Kabinetindbrudet,

Farce i 4 Akter af Brødrene Schonthan, oversat af Fagiro.
(Under Indstudering paa Casino).

(Næstsidste Gang):

Det Kjøbenhavn, der kommer,
eller
Sommerrevuen 1884.
(Se ovenfor.)

Lørdag den 14de Febr., fra Kl. 7—10.

Sidste Forestilling.

(Første og eneste Gang):

Den politiske Kandestøber,

Komedie i 5 Akter af Ludvig Holberg.

Hertil nye Kostumer og Dekorationer.

Med dette Stykke aabnedes den danske Skueplads 1722, og siden den Tid er det opført over 150 Gange paa det kgl. Theater.

(Sidste Gang):

Det Kjøbenhavn, der kommer,
eller
Sommerrevuen 1884.
(Se ovenfor.)

Obs. Der gives bestemt kun disse tre Forestillinger.

Billetter faas paa sædvanlig Tid og Sted og til de sædvanlige Priser.

Wilhelm Petersen.

I februar 1885 gæstede Wilhelm Petersens Teaterselskab Silkeborg med en operette, en revy og Holbergs "Den politiske Kandestøber" (Silkeborg Avis, Silkeborg Arkiv)

for en udgift på 22,850 kr. Den havde foreningslokaler i kælderen, teatersal i stueetagen og undervisningslokaler i loftsetagen. I september 1876 annonceredes i Silkeborg Avis efter en vært til den nye bygning, som skulle stå færdig sidst på året.

Vi ved fra en reportage i Silkeborg Avis i 1883, at teaterlokalet i håndværkerforeningens bygning på Torvet kunne rumme 4-500 mennesker. Salen har ofte været tæt pakket, og aftenens række af kortere eller længere forestillinger kunne vare mere end 3 timer. Godt nok var der ikke mange muligheder for at blive underholdt på den tid, men det er alligevel imponerende med et så stort publikum, da Silkeborg Kommunes indbyggertal kun var 3755 som refereret den 16. februar 1885 i Silkeborg Avis.

Repertoiret frem mod århundredskiftet

Som eksempel på en teateraften i oktober 1877 opførte "Det nye Skuespilselskab" først forestillingen "Rejsen til Månen" eller "Revy for 1876-77". Det var en eventyrkomedie i én akt og med forspil. Herefter fulgte samme aften "Rejsen til Solen", et eventyr med sange, dans, cancan og stor fakkeldans. Til stykket var malet en ny dekoration samt anskaffet nye kostumer og rekvisitter. Cancan-dansen og slutningstableauet oplystes ved bengalske flammer. Billetterne kunne man købe hos boghandler Nielsen.

I begyndelsen af januar 1883 var der officiel indvielse af Thomas Cortes (1819-1901) "Nye Teaterselskab". Teatret var ved den lejlighed næsten overfyldt, og mange måtte nøjes med ståpladser, fordi der en halv time før forestillingens begyndelse ikke længere var nogen siddeplads at opdrive. Publikum var tilfredse med fru Helsengreens optræden som husarofficer i galla i "En dame, der har været i Paris" af Moser. Til de næste dages forestillinger var der endnu flere i salen. Billetterne kunne stadig købes hos boghandler Nielsen, som øjensynligt ikke holdt styr på, hvor mange der kunne være i salen.

Thomas Cortes fik sin første trup i 1853 og havde været leder af det førende teaterselskab i Norge i nogle årtier, før han i 1870 vendte tilbage til Dan-

mark. Han havde et udmærket repertoire og var berømmet for at lægge vægt på indstudering af skuespillerne og for aldrig at lefle for publikums smag. Hans kone og tætte samarbejdspartner, Emma Cortes, født Meier (1829-1890) var frem til sin død provinsens førende skuespillerinde. Det var således også fremragende teaterselskaber som gæstede Silkeborg.

Blandt de mange andre turnerende teatre var Wilhelm Petersens Teaterselskab. De lagde den 12. februar 1885 ud med en dobbeltforestilling kl. 19-22, først med "Baron Ødeland", en komisk operette af Jacques Offenbach fra Folketeatrets repertoire. Der var ikke nogen egentlig handling, men publikum morede sig fortræffeligt. Derefter spillede de "Det Kjøbenhavn, der kommer" eller "Sommerrevyen 1884". Skønt publikum ifølge avisens anmelder vel næppe forstod det fyrværkeri af vitser og brandere, som revyen var udstyret med, var de dog ret godt med på "noderne" og applauderede livligt samt fremkaldte de spillende flere gange. Ifølge anmelderen var forestillingerne *"ikke overordentlig godt besøgt, men sangerne var i besiddelse af ganske fortrinlige sangkræfter, ligesom alt gik med en sådan præcision og livlighed, at man kunne glæde sig derover"*.

Wilhelm Petersen skrev i 1873 sammen med skuespilleren og forfatteren Carl Wulff den første danske sommerrevy, og han blev i 1875 direktør for "Frederiksberg Morskabsteater", hvor han skabte en række revysuccesser. Den københavnske sommerrevy fra det foregående år var således ikke et aktuelt indslag i Silkeborgs teaterliv, men dog ikke mere forældet end når vi i vore dage i fjernsynet kan se genudsendelser af Cirkusrevyen fra de foregående år.

Dagen efter, fredag den 13. februar kl. 19-22 spillede Wilhelm Petersens Teaterselskab første og eneste gang forestillingen "Sabinerinderovet eller en Theaterskandale", en farce i 4 akter af brødrene Schønthan, frit bearbejdet af Fadiro, og under indstudering på Casinoteatret i København. Anmelderen i avisen beretter at *"dette stykke var en kæde af pudsigheder, der følger så hurtigt på hverandre, at publikum næppe kan få tid til at holde op med at le, når det en gang har begyndt. Publikum klappede så livligt som aldrig før i denne sæson, og de spillende fremkaldtes til slutning"*. Det ligner noget, vi kender fra nutidens Comedieteater, som jo desværre lukkede og slukkede med sæsonen 2016/17. Samme aften spillede "Sommerrevyen 1884" igen. Den tog publikum med storm. Denne aften var teatret næsten fuldt, i modsætning til den forrige aften, skønt *"revyen nemlig altid har trukket fuldt hus"*. Det havde måske hjulpet lidt med publikums-tilstrømningen, at anmelderen efter første forestilling skrev, at *"enhver, der vil have sig en rigtig velgørende lungerystelse, bør ikke undlade at give møde"*.

Om lørdagen opførtes for fuldt hus og *"første og eneste gang"* "Den Politiske Kandestøber", en komedie i 5 akter af Ludvig Holberg. Netop denne forestilling afsluttede sæsonen 2016/17 succesfuldt i Silkeborg Teaterkreds, men i nutidens Folketeaters opsætning. I den gamle annonce fra 1885 for forestillingen fremhæves det, at der *"er nye kostumer og dekorationer. Med dette stykke åbnede den danske skueplads 1722, og siden den tid er det opført over 150 gange på Det kgl. Teater"*. Anmelderen skrev at *"Holbergs stykker er altid lidt vanskelige at spille, fordi rollerne let forleder skuespillerne til at gå uden for stregen; men vi tilstår, at "Den politiske Kandestøber" her fik en udførelse, som man overalt ville se med glæde"*. Efter teaterstykket vistes samme aften "Sommerrevyen 1884" igen. Det blev fremhævet i anmeldelsen, at Wilhelm Petersens Teaterselskab *"havde sat sig så fast i publikums velvilje, at det vil få godt besøg, når det ad åre atter gæster vor by"*.

Den næste dag var der i håndværkerforeningens bygning en dårligt besøgt klassisk koncert med bl.a. korsang og Mozart fremført af en strygekvartet. Måske havde borgerne ikke kræfter til mere underholdning i denne omgang.

Ikke alt "københavnsk" teater faldt i silkeborgensernes smag. Teaterdirektør Cortes kom således den 17. marts 1894 til byen med "Charleys Tante" af Brandon Thomas i Casinoteatrets bearbejdelse. Der var fuldt hus, men dommen i Silkeborg Avis

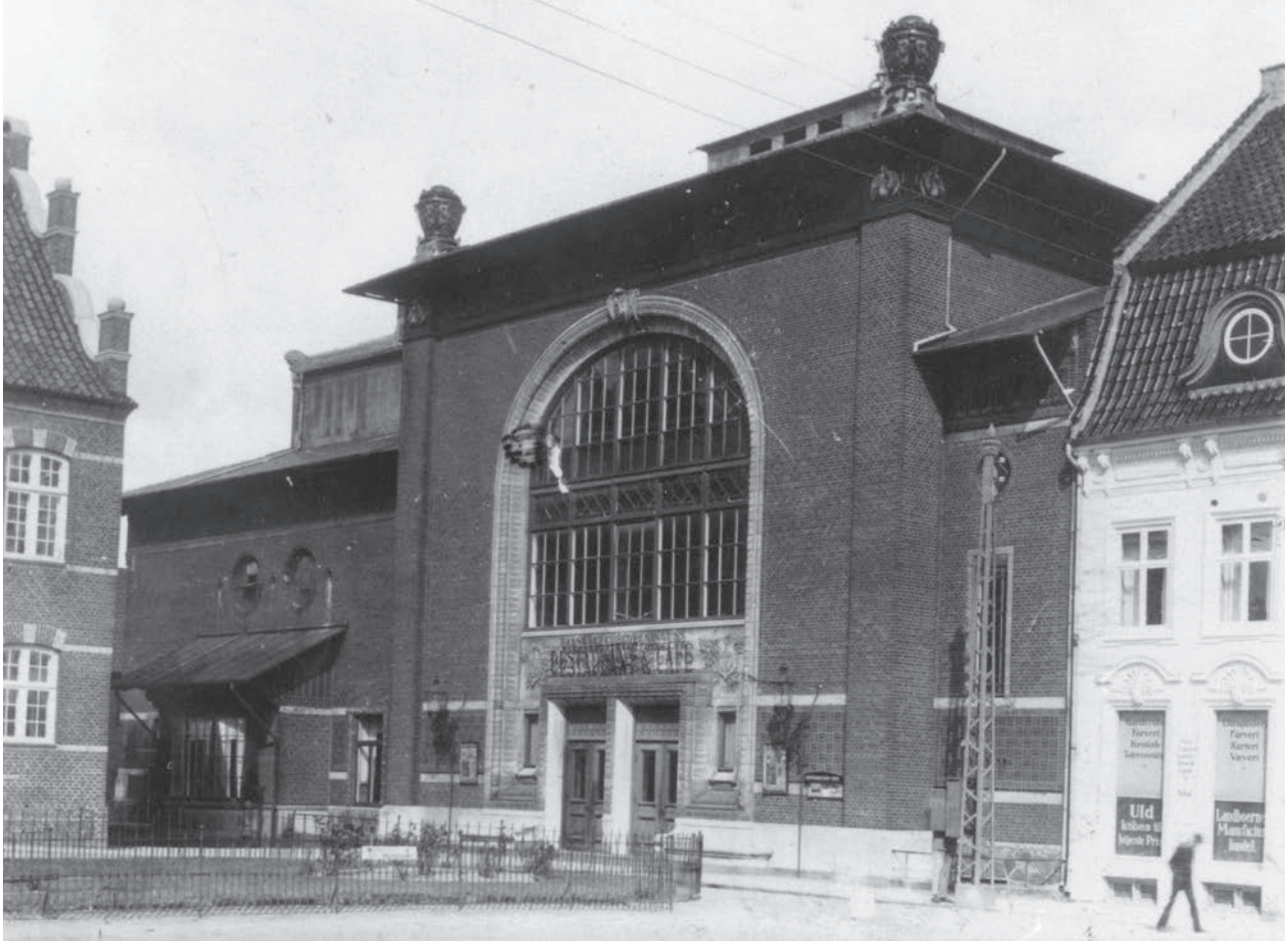

Silkeborg Håndværkerforenings "pragtbygning" på Torvet. Foto fra 1928. Foto: Silkeborg Arkiv

var hård: Stykket var *"..for tarveligt og usandsynligt anlagt til, at det i nogen høj Grad kan more voxne, tænkende Mennesker gjennem hele tre Akter"*.

Den anden teaterbygning på Torvet

Efterhånden var de fleste enige om, at håndværkerforeningens teatersal fra 1876 ikke var tidssvarende. Teatret manglede en balkon, og salen var for smal. Den 2. april 1894 blev der afholdt et borgermøde i teatersalen, hvor 250 tilhørere fik forelagt planer for ombygning af det eksisterende hus. Der skulle desuden være selskabslokaler samt garderober til kunstnerne under scenen. Resultatet blev, at byens foreninger gik sammen om at rejse den nødvendige kapital, hvilket lykkedes. Byggeriet blev en realitet med Anton Rosen som arkitekt.

Det indledende møde forløb dog ikke helt som forventet. Silkeborg Avis bragte dagen efter, den 3. april 1894, sit udførlige referat af mødet:

Borgermødet i aftes i Håndværkerforeningens Sal var besøgt af ca. 250 mennesker. Der viste sig almindelig stemning for at skaffe byen et nyt og tidssvarende teater- og festlokale; men da dirigenten til alles overraskelse sluttede mødet på et tidspunkt, da der netop skulle have været diskuteret om, hvorledes planen økonomisk skulle realiseres samt om der straks skulle skrides til aktietegning, fik mødet ikke det resultat, som man kunne have ventet. Dirigenten havde endog et så stort hastværk med at få mødet sluttet, at han rent undlod at sætte et af mødets indleder stillet forslag til afstemning.
Imidlertid kom der dog det resultat ud af mødet, at det nu er en kendsgerning, at planen om at skaffe byen et nyt tidssvarende teater- og festlokale er let at gennemføre, såvel i teknisk som økonomisk henseende. Der er derfor heller ikke tvivl om, at planen også vil blive realiseret. Håndværkerforeningens formand, hr. Gesner[2]*,*

[2] Carl Edvard Gesner (u.å. -1902) var forstander for Silkeborg Tekniske Skole fra 1877 til 1902. Han var endvidere hovedmanden i forbindelse med rejsningen af Teknisk Skole på Skoletorvet i 1888-1889 og var i mange år medlem af kommunalbestyrelsen. I sine sidste år var han inspektør for Vandkuranstalten Silkeborg Bad.

fortjener tak for det arbejde, han allerede har gjort ved at udarbejde planen og levere bevis for dens gennemførlighed.

Mødet åbnedes af hr. Gesner, der bød velkommen og foreslog kancelliråd Møller til ordstyrer.

Denne valgtes og gav ordet til hr. Gesner, der gjorde rede for, hvorfor mødet var sammenkaldt og i et klart foredrag udviklede, hvorledes tanken om et nyt teater- og festlokale kunne realiseres. Han gjorde dog først opmærksom på, at han såvel som indbyderne til mødet, der alle var formænd for foreninger, ikke optrådte med noget mandat for disse, men kun kunne udtale sig for egen regning.

At der var trang til et nyt teater- og festlokale, var sikkert de fleste enige om. Det nuværende teater var uheldigt, da det manglede balkon og da det var for smalt. Når der blev et teater med balkon, ville gode skuespilselskaber snarere kommer hertil, idet de altid ville være sikret en god indtægt af de billige balkonpladser. Den vigtigste fordring til teatret var, at det skulle ligge centralt, og da der i så henseende ikke kunne findes nogen bedre plads end den, hvorpå Håndværkerforeningen ligger, havde taleren tænkt nærmere over muligheden af dennes omdannelse. Han var da kommet til det resultat, at planen lod sig realisere blot ved en tilbygning og indvendig forandring af de nuværende lokaler.

Taleren viste på en tavle et rids over, hvorledes den nuværende bygnings stueetage kunne omdannes. Foruden en entré kunne den rumme et rygeværelse, to selskabsværelser, en spisesal med plads til 100 kuverter, samt til Håndværkerforeningens daglige brug et spilleværelse, et buffetværelse, et læseværelse samt en billardsal. Fra buffetværelset skulle en bred trappe føre ned til teatret, der skulle indrettes i en ny sidebygning ud mod Rådhusstræde. Teatret kom til at ligge så lavt, at balkonen kom i højde med den nuværende stueetages gulv og fra balkonen havde man ligeledes adgang til buffetværelset. Teatret ville foruden disse indgange få en hovedindgang fra Rådhusstræde, endnu en indgang fra Torvet samt 1 à 2 reserveudgange. Teatret ville blive 30½ alen langt og 20 alen dybt med 8-9 alen til loftet. Det ville kunne rumme godt 300 siddepladser foruden ca. 150 på balkonen. Da Theatersalen blev 4 alen bredere end den nuværende, ville scenen også kunne blive bredere end den nu er. Under scenegulvet kunne der blive plads til påklædningsværelser m.m.

Hele den nuværende bygnings kælderetage skulle vedblive at være som den nu er, idet Håndværkerforeningens vært kunne bo der og drive en offentlig beværtning. Efter talerens beregning, som naturligvis var kalkulatorisk, ville udgifterne ved byggeforetagenet blive følgende: Theaterbygnings opførelse 9.000 kr., balkon 500, indretning af teatret 1.500 kr., siddepladser 1.102 kr. og malerarbejde 1.000 kr., altså i alt 13.102 kr. for selve teatret.

Forandringen af den nuværende Håndværkerforening ville koste 6.268 kr., hvortil kom 1.000 kr. til en arkitekt, 3.000 kr. til lokalernes montering og 1.630 kr. til uforudsete udgifter, i alt 11.898 kr.

Hele byggeforetagenet ville altså komme til at koste 25.000 kr. Gælden på den nuværende bygning ville om et års tid være nedbragt til 10.000 kr. Sandsynligvis ville der, når hele bygningen var i orden, kunne lånes 25.000 kr. på 1ste prioritet. Der var altså 15.000 kr. til rest, når den nuværende gæld betaltes, og manglede kun endnu 10.000 kr., af hvilke antagelig 4.000 kr. ville kunne indkomme ved fester og 6.000 ved aktietegning.

Efter talerens beregning ville en vært i den nye bygning kunne svare 1.000 kr. årlig, teatret ville ved 30 spilleaftener (hvilke ikke var for højt regnet) kunne indbringe 1.200 kr. og lejen af de særskilte 4 værelser, som kunne udlejes til foreninger og private, ville antagelig indbringe 300 kr. årlig.

Dette ville altså blive en årlig indtægt af 2.000 kr.; men til renter af prioritetslånet og aktier samt til udvendige reparationer og udtrækning af 8 aktier årlig ville kun medgå ca. 1.900 kr. Der ville altså kunne fremkomme et lille overskud. Man ville altså se, at foretagendet var gennemførligt, og taleren ville hermed forelægge sagen til diskussion.

Sodavandsfabrikant Nielsen spurgte, om der var beregnet noget til sænkning af bjælkelag i teatret samt til et vaskehus samt om der var tænkt på en indkørsel. Gesner svarede, at der var tænkt herpå. Indkørslen ville sandsynligvis blive fra Rådhusstræde under den bageste del af teatergulvet.

Bødker Nielsen opfordrede indbyderne til at tage ordet. Læge Lund fandt, at det var rart at høre Nielsens mening. Han anså selv planen for meget tiltalende og økonomisk gennemførlig. Hr. Gesners beregninger var sikkert fuldt ædruelige. Imidlertid ville han spørge, om Håndværkerforeningen ikke kunne betale leje af de lokaler, den ville få til eget brug, samt om foreningens keglebane kunne

bibeholdes. Han mente ikke, at nogen indkørsel var nødvendig, da ildebrændsel kunne føres ind ad kældervinduerne ud til Rådhusstræde. Kunne foreningen finde en dygtig vært, der også kunne drage andre foreninger til sig, ville foretagendets sikkert være rentabelt. Taleren mente, at de påtænkte fester burde opgives. Der kunne sikkert lånes 5.000 kr. i 2. prioritet og resten kunne tegnes i aktier. Gesner oplyste, at Håndværkerforeningen ikke ville komme til at sidde husfrit, idet den skulle afholde den betydelige udgift til bygningens indvendige vedligeholdelse. Keglebanen måtte nedlægges af pladshensyn, men dette var sikkert betydningsløst, da værten kun havde ubetydelig fortjeneste af den og foreningen tilmed stor udgift til dens vedligeholdelse. Han mente, autoriteterne ville fordre anbringelsen af en indkørsel til ejendommen. Når kun lokalerne blev gode – og det ville de blive – var det sikkert ikke vanskeligt at finde en dygtig vært.

Tobaksfabrikant Christensen glædede sig til, at byen kunne få et godt teater, og til, at der kunne komme mere liv i Håndværkerforeningen, når den fik hyggelige lokaler. Dette var efter Gesners plan gennemførligt, og når bygningen – som det viste sig – kunne forrentes og amortiseres, anså han det ikke heller for vanskeligt at få de fornødne aktier tegnede. Han ønskede at se stemningen i forsamlingen.

Dirigenten gjorde opmærksom på, at hovedspørgsmålet var, om der skulle forsøges på planens realisation.

Bødker Nielsen fandt, at foreningen kunne omdøbes til at hedde "Silkeborg Handels-, Industri- og Håndværkerforening, så kunne den forhåbentlig vinde større tilslutning. Han ville efter evne støtte den fremkomne plan.

Værtshusholder Søren Petersen havde intet imod, at der blev offentlig beværtning i Håndværkerforeningens kælderlokale, men mente, at det blev et Stores-foretagende, når aktionærerne var part i en offentlig beværtning. (Munterhed). Gesner: Når en mand lejer et lokale ud til en beværtning, kan man dog ikke sige, at han har part i forretningen eller at det skulle være en Stores-forretning. Smørhandler Friis mente, at Håndværkerforeningens kælderetage helst burde lejes ud til auktionslokale eller til private. Gesner: Ja, herom kan der jo altid tages bestemmelse.

Dirigenten satte nu under afstemning, om der var stemning for planen.

Så godt som alle rejste sig – og ingen stemte imod.

Dirigenten: Ja, så betragter jeg mødet for hævet. Gesner: Undskyld, det er dog noget for tidligt. Jeg foreslår at forsamlingen vedtager en opfordring til de respektive formænd, der har været indbydere til dette møde, om at forelægge planen i deres foreninger og vælge en delegeret til foreningen med Håndværkerforeningens bestyrelse at træde sammen, for at søge planen realiseret ved aktietegning. Det er ikke meningen, at de, der tegner aktier, skal forære pengene bort. Disse skal selvfølgelig forrentes, og til sikkerhed har man tænkt sig, at aktionærerne sammen med de nuværende aktionærer i Håndværkerforeningen skulle have deres aktie prioriteret som 2. prioritet i hele bygningen.

Værtshusholder Aagesen mente, at det ville skade mange, når Håndværkerforeningen lejede lokaler ud til byens andres foreninger. Gesner: Det bliver aldrig muligt for Håndværkerforeningen at samle alle byens foreninger i sine selskabslokaler, og dette er heller ikke øjemedet med planen om byggeforetagendet. Det, der kaldte denne frem, er, at vi føler, at vi trænger til et godt og tidssvarende teater samt hyggelige og rummelige festlokaler. At vi får sådanne, kan ikke være til skade for nogen, men glæde mange.

Dirigenten: Ja, så henstiller jeg, at indbyderne forelægger sagen i deres foreninger. (Ringer med klokken). Hermed er mødet hævet. (Almindelig overraskelse og udvandring af salen).

Lørdag den 20. juli 1895 var alt klar til byggeriet, og grundstenen blev lagt af birkedommer Adler Lund i overværelse af medlemmer af Silkeborg Kommunalbestyrelse, direktionen for Silkeborg Sparekasse, direktionen for Silkeborg Bank, bygningens entreprenører samt Håndværkerforeningens bestyrelse med Teknisk Skoles forstander Gesner i spidsen og foreningens repræsentantskab. Finansieringen var tilvejebragt ved lån fra Sparekassen, ved tegning af partialobligationer blandt byens borgere og med støtte fra Kommunen, Sparekassen og Banken. I byggeriet skulle anvendes hugne granitsten fra Bornholm, Ølandssten, Gotlandssten og Kridtsten fra Stevns, terrakottaforsiringer fra Frederiksholm Teglværk ved København og mursten fra Lysbro Tegværk.

I den mellemliggende periode kom der en konkurrent: Den 1. december 1895 blev Højskolehjemmets nye Teater indviet med bl.a. en prolog af lærer og forfatter Edvard Egebjerg. Silkeborg Avis rejste tvivl, om det ville blive det kunstens hjemsted, som prologen profeterede. "Silkeborg Theater" opførte dog lejlighedsvis forestillinger i Højskolehjemmets sal med turnerende teatre frem til indvielsen af den nye teaterbygning, fx 6 forestillinger i marts 1896 af Bernhard Lehmanns store teaterselskab.

Den 2. marts 1896 kunne Silkeborg Avis offentliggøre to nyheder: "*Casinoteatrets længe ventede og ivrigt efterspurgte maskinmester er endelig i dag ankommen til vor by, og nu vil det med kæmpeskridt gå frem nede på det nye, elegante teater*". Og "*endvidere kan vi glæde vore læsere med, at der i dag pr. telegram er sendt bud efter Håndværkerforeningens arkitekt, hr. Rosen. Er han først kommen, vil den højtidelige indvielse rimeligvis finde sted ca. 14 dage efter*".

Fremvisning af pragtbygningen for pressen

Den 11. marts 1896 blev den nye pragtbygning fremvist for bygningsudvalget og pressen. Maskinmester Therp præsenterede belysningen med gaslygter, fortæppet og en række kulisser: En elegant stue, en dansk bøgeskov med en sø og med mulighed for at illudere en solnedgang, et livligt gadeparti, endnu et skovparti med et stendige og endelig et klippeparti med mørke, uheldsvarslende skyer, igen med mulighed for en solnedgang. Kulisserne var malet af den kendte teatermaler Carl Lund (1855-1940). Fortæppet var malet af en ung og senere kendt dekorationskunstner, H. F. C. Schübeler (1865-1932): Man så et sydlandsk fantasi-landskab med azurblå himmel og sø, høje stolte cypresser og appelsintræer. I forgrunden tumlede skuespillets gudinde nogle fyrige dyr, og i baggrunden stod sangens gudinde med sin lyre.

Arbejdet med bygningen havde i perioder ligget helt stille på grund af mangel på materialer. Det noget langsomme tempo skabte en del skepsis i byen med hensyn til, hvornår bygningen egentlig ville blive færdig. Byggeriet blev kritiseret af byens borgere og blev genstand for spøgefulde eller sarkastiske bemærkninger. Men færdig blev den og til tiden. En læser fik nogle forløsende linjer i Silkeborg Avis under overskriften *"Færdig kjære": "Ja saa mindsandten blev den alligevel færdig til rette Tid, den rare velsignede Haandværkerforening. Nu staar den gladelig og griner ad alle de skeptiske Personer, der havde været ondskabsfulde nok til at insinuere, at den Bygning, inden den blev færdig, vilde være lige saa gammel som Metusalem".*

Indvielse af Pragtbygningen

Højtideligt blev det, da den nye teaterbygning blev indviet den 18. marts 1896. På trods af vedholdende, fintdryssende regn var der høj feststemning. Hele byen flagede og fruerne købte nye kjoler og blomster. Allerede kl. 16 rullede kareterne frem foran bygningen, hvor et stort skjold med byvåbnet hang over indgangen. Inde knitrede det af silke, changerende i alle farver, fra det dybe sorte til det blomsterindvirkede hvide, fra stålgråt til rødt, fra havblåt til korngult. Indvielsen foregik i den lille sal, hvor der slet ikke var plads til alle de 324 gæster, som havde revet billetterne væk, da de blev sat til salg.

Handels- og kontoristforeningens kor sang en kantate, som var skrevet til lejligheden med recitativ af redaktionssekretær Wilhelm Hansen på Silkeborg Avis. Herefter fulgte taler efterfulgt af spisning i teatersalen med endnu flere taler, hvor fabrikant Gesner udtrykte ønske om, at den smukke bygning ville stå i århundreder og bære viden om håndværkets stade i Silkeborg i 1896. Landinspektør H. Kristiansen udtalte ved spisningen "*at Silkeborg var en lykkens yndling. Sidst, der blev gnedet på Aladdins lampe, fik vi denne smukke bygning. Man må håbe, at der aldrig vil komme nogen Nourredin og tage vort palads fra os!*" Disse forhåbninger skulle vise sig ikke at blive opfyldt. Men nu skulle der festes: Fra kl. 23 var der bal til den lyse morgen i "pragtbygningen".

1919

Teatersalen 1919. Foto: Silkeborg Arkiv

Første forestillinger var dilettant

I anledning af indvielsen af "Silkeborg nye Theater" opførtes 4 dilettantforestillinger hver af aftenerne 21.-23. marts 1896. Stykkerne havde titlerne "Forspil", "Surrogater", "Rosa og Rosita" og "En Vandgang på Hattenæs". Forspillet var skrevet af postmesterinde Karoline Petersen og "En Vandgang på Hattenæs" af den meget produktive, lokale historiker, forfatter og lærer Edvard Egeberg. Der blev tilmed annonceret en ekstra forestilling om tirsdagen med efterfølgende bal, som varede til kl. 03. Dagen efter skrev avisens referent: *"I aftes sluttedes der af med Indvielsesfestlighederne og – ærlig talt, nu har de "festlige" dage vel også varet længe nok"*. Om mandagen havde referenten skrevet en spids og ironisk kommentar i avisen – han kom hjem om morgenen til et koldt værelse og uden at have fået en fribillet!

Herefter begyndte forestillingerne i "Silkeborg nye Theater"med omrejsende, professionelle teatre mange gange om ugen. Den første professionelle forestilling var med den "vel renomerede" kgl. operasanger Harald C. Christophersens operaselskab. Hans forestillinger havde fået omfattende foromtale i Silkeborg Avis. Programmet startede med operaen "Den hvide dame" lørdag den 28. og mandag den 30. marts. Om søndagen spillede de operetten "Farinelli" og folkekomedien "En Oldgesell". Tirsdag kunne man se "Den fremmede" af Alexander Dumas. Derefter fulgte såkaldte landboforestillinger onsdag med stykkerne "En kone, der springer ud af vinduet" og igen "Farinelli" og lørdag en gentagelse af "En Oldgesell" samt sangspillet "På Kastelsvolden". Avisen oplyste, at det *"forøvrigt var månelyst for tiden, således at landboerne*

meget godt kan besøge de forskellige aftenforestillinger". "Den hvide dame" hævdedes at være den første opera, som blev opført i Silkeborg.

Et forslag om statsstøtte af provinsselskaber

Alle Harald Christophersens forestillinger var godt besøgt og vakte begejstring hos publikum. En læser af Silkeborg Avis opfordrede endda efterfølgende redaktionen til at starte en debat om statsstøtte til de omrejsende teaterselskaber: *"Hr. Redaktør! Omendskjønt det snart er 14 Dage Siden, det Christophersen'ske Selskab gav Forestillinger her i Byen, er jeg dog overbevist om, at mange med mig endnu har Selskabet i venlig Erindring, takket være de nydelsesrige Aftener, man ved det tilbragte i Theatret. Og det er ikke saa underligt, at man ikke kan glemme disse Aftener, thi vi er jo ikke vant til den Slags Nydelser her i Provinserne. I den Retning er vi jo altid bleven behandlet som Stedbørn. Men da vi nu har faaet en Mundsmag paa den slags Kunstnydelse, som absolut har en forædlende Indflydelse paa Mennesket, saa ligger det nær at spørge: tør man haabe paa fremtidige Gjentagelser af den Art? Selv om Hr. Christophersen slaar igjennem i Aar, - tør man derfor haabe, at han i Fremtiden ved egen Hjælp kan bære de store Udgifter, et saa stort Selskab med de mange forudgående Sang- og Spilleprøver fordrer? Det turde måske være meget tvivlsomt. Vilde det derfor ikke være rigtigst, om den Sag blev rejst igjen, som tidligere har været omtalt i Bladene, at Staten burde støtte ét eller flere af Provinsselskaberne, saa at ogsaa vi fattige Provinsboere kunde blive delagtige i de Kunstnydelser, som Kjøbenhavnerne har saa let Adgang til. For Hr. Christophersen, der trods sin ikke unge Alder, endnu er en bærende Sang-Kraft og som forstaar at lede et Theater, var det ønskeligt, om han kunde opnaa en saadan Statsunderstøttelse. - Jeg beder Dem derfor, Hr. Redaktør, dersom de samstemmer med mig og mange andre, at rejse en Diskussion i Bladene om denne Sag. Deres ærbødige T. M."*

Et rigt teaterliv omkring århundredskiftet

"Pragtbygningen" fungerede fra 1896 som det centrale sted i Silkeborg for opførelse af teater, koncerter, foredrag, men også fester.

Teaterlivet var i de følgende år meget rigt. Alle forestillinger blev - som hidtidigt - behørigt anmeldt i Silkeborg Avis, som med kritisk pen vurderede de foregående aftners stykker. Fx blev "En kone, der springer ud af vinduet" beskrevet som lumsk kedelig og forestillingen "Farinelli" *"kunne ikke med rette roses for at være synderligt morsom, dertil var handlingen for stillestående, intrigen for naiv og ubehændig, men takket være musikken og publikums velvilje kom den frelst i havn".*

Den 22. oktober 1902 blev Sven Langes skuespil "En Forbryder" opført for en fyldt teatersal. Forestillingen havde vakt opsigt i København på grund af sin psykologiske handling, men nok så meget fordi *"det ikke er hver dag, man på de skrå brædder ser en så realistisk mordscene fremstillet"*. Den kritiske anmelder i Silkeborg Avis var imidlertid skuffet på publikums vegne. Mordscenen lå midt i stykket, og efter hans mening var det en fejl i skuespillets opbygning. Han kritiserede desuden en af skuespillerinderne for, at hendes stemme *"var ikke alene ualmindelig kedelig og monoton, men tillige så svag, at det selv på de første bænke i teatret næsten ikke var muligt at høre, hvad hun sagde. Og dog havde forfatteren netop lagt hende i munden alt, hvad han havde på hjerte"*. Ikke nok med at hun umuliggjorde stykkets succes, men publikum manglede også musik i mellemakterne. Det var i anmelderens øjne *"ret*

Gruppebillede fra teaterforestilling omkring 1900.
Foto: Johannes Jensen efter ældre foto (Silkeborg Arkiv)

hensynsløst, at turnéer som regel ikke engagerer musik, når de giver forestillinger i de mindre byer, medens de ikke undlader det i de større".

Til gengæld var der musik i mellemakterne på Jeppe Aakjærs "nye" skuespil "Når Bønder elsker". som kom til Silkeborg den 1. marts 1912 med Albert Helsengreens turnéteater og med dekorationer af teatermaleren Carl Lund (som i 1896 havde malet de faste kulisser i teaterbygningen). Alle pladser var udsolgt. En meget stor del af tilskuerne var landboere, som gav skuespillerne et livligt bifald. Avisens anmelder syntes dog ikke, at stykket frembød noget bemærkelsesværdigt. Tværtimod fandt han, at det på flere måder var tendentiøst, bl.a. ved at fremstille det sådan, at ingen var i stand til at leve ude på en hedegård, og at den udslidte hedebondes kone og 4 børn derfor døde af sult.

Ombygning af teaterhuset i 1912

Det viste sig med det samme, at der var problemer med akustikken i teatersalen, så allerede i december 1896 blev der spændt et net ud under loftet for at forbedre lyden. Men efter 15 år var kravene til en teatersal vokset, således at der igen var brug for fornyelse.

En større ombygning blev sat i gang, og i 1912 kunne teatersalen igen fejres. Nu var det "et rigtigt teater". En samtidig reportage fortæller om feststemningen i teatret og den efterfølgende hygge i håndværkerforeningens stilfulde selskabslokaler med fortræffelig servering. Selv de, der var mødt med ret store forventninger, kunne ikke andet end rives med af det festlige indtryk, der mødte dem i den pragtfuldt oplyste teatersal med prosceniet (scenen foran fortæppet) og det hvælvede stukloft i reneste hvidt, væggene i bronzegylden tone og den store, smukke balkon. Også denne fremtrådte i lyse farver med fire, fikse elektriske kandelabre i samme fornemme stil som den store krone, der var dannet af elegant possementmagerarbejde

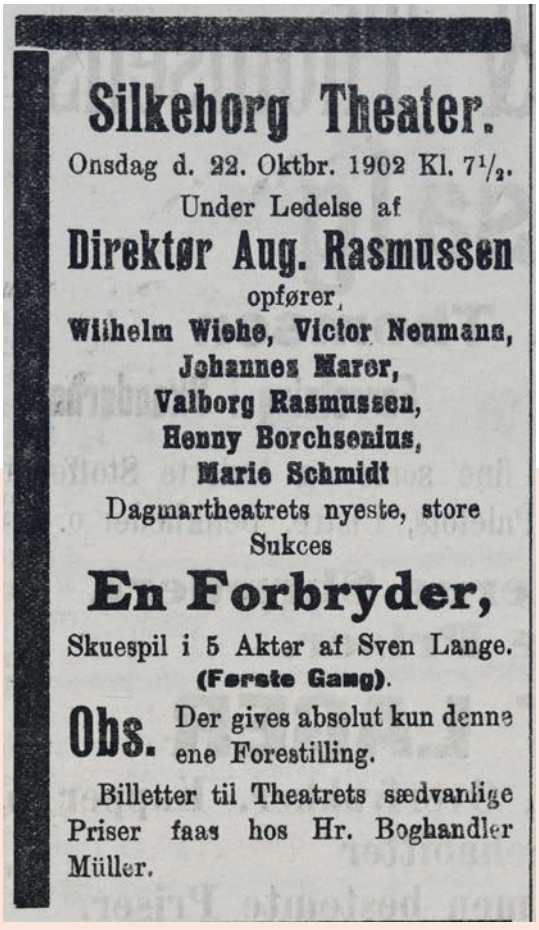

Silkeborg Theater.

Onsdag d. 22. Oktbr. 1902 Kl. 7½.

Under Ledelse af

Direktør Aug. Rasmussen

opfører,

Wilhelm Wiehe, Victor Neumann, Johannes Marer, Valborg Rasmussen, Henny Borchsenius, Marie Schmidt

Dagmartheatrets nyeste, store Sukces

En Forbryder,

Skuespil i 5 Akter af Sven Lange.

(Første Gang).

Obs. Der gives absolut kun denne ene Forestilling.

Billetter til Theatrets sædvanlige Priser faas hos Hr. Boghandler Müller.

Dagmarteatrets succesforestilling "En forbryder" faldt ikke i god jord i Silkeborg (Silkeborg Avis, Silkeborg Arkiv)

Silkeborg Teater.

Direktør Albert Helsengreen.

Fredag den 1. Marts, Kl. 8¼:

Eneste Forestilling. Med Eneret for Jylland Aarets største Kassestykke: **„Naar Bønder elsker"**, Skuespil med Sange i 5 Akter af **Jeppe Aakjær.** Musikken til Sangene af Louis Mølholm. De nye Dekorationer af Carl Lund Hele det store Personale medvirker. **Mærk!** Ingen Forhøjelse ved Forkøb af Billetter.

Kun denne ene Forestilling.

Jeppe Aakjærs teaterstykke "Når Bønder elsker" med indlagte sange var den 1. marts 1912 en succes i Silkeborg (Silkeborg Avis, Silkeborg Arkiv)

(dvs. lavet med borter, kvaster, bånd og frynser) og hvorigennem det strålende lys vældede ud. Scenen havde fået et moderne elektrisk lysanlæg, der gjorde alle lyseffekter mulige.

På festaftenen så den stort set fyldte sal skuespillet "Gamle Heidelberg" af Wilhelm Meyer-Förster om studenterlivet i Heidelberg og en fyrstesøns ulykkelige forelskelse. Stykket var en langvarig publikumssucces i Tyskland, men blev af nogle kritikere kaldt en tåreperser. Det elektriske lys skabte månelyset over byen og Neckarfloden, og orkestret og skuespillerne fik begejstret bifald. Ellers var der total mangel på udstyr, hvilket blev særligt tydeligt i det strålende lys på scenen: Dengang forlangte folk en naturtro scenografi.

Håndværkerforeningen havde dog forregnet sig og måtte bede Silkeborg Byråd om økonomisk støtte, for at teatret virkelig kunne blive et kunstens tempel, hvor illusionen ikke bristede. Efter nogen diskussion i byrådet, hvor det bl.a. blev fremhævet, at man også gav tilskud til teatre i andre byer som Hjørring, Randers og Nyborg, blev der bevilget 500 kr. årligt i 10 år.

En utilfreds teatergænger i 1913

Efter den storslåede indvielse af den ombyggede teatersal meldte hverdagen sig. Antallet af opførelser blev forøget, og billetpriserne blev sat i vejret. Det gav anledning til, at en passioneret teatergænger skrev et indlæg, som blev bragt i Silkeborg Avis den 16. december 1913, underskrevet med initialerne F. C. H. Emnet for indlægget var det svigtende teaterpublikum og sammenhængen med billetpriserne, men det handlede også om trafikforholdene i byen. Skribenten havde tydeligvis også byens mindre bemidlede og landboerne i sine tanker. Efter indlægget blev der bragt et svar, som redaktionen formentlig har forfattet i samråd med kredsen bag "Silkeborg Teater".

I indlægget nævnes bl.a. "Dr. Mantzius" som gæstede Silkeborg i 1913. Karl Mantzius var en af Det kgl. Teaters betydeligste skuespillere. I sine unge dage blev han ven med Jens Christian Hostrup, som dengang påbegyndte sit forfatterskab. Sammen optrådte de på studenterscenen i København. Mantzius fortsatte i skuespillerfaget og spillede alle nationalscenens største roller. Han var skuespildirektør på Det kgl. Teater fra 1909 og til han uventet tog sin afsked sidst i 1912. I 1918 vendte han tilbage til Det kgl. Teater som freelancer. Han skulle her spille med i „Inden for Murene". Skuespillet havde ikke været opført siden Mantzius forlod teatret, fordi forfatteren Henri Nathansen havde stillet som betingelse for sit skuespil, at „Det skal ikke opføres igen uden Dr. Mantzius". Mantzius tituleredes Dr., fordi han i 1901 havde erhvervet doktorgraden for et værk om Shakespeares tid.

Indlægget lyder som følger:

"Silkeborg Teater

Lad mig sige det straks – jeg er en passioneret Teatergænger. Jeg sætter overordentlig Pris paa en hyggelig, fornøjelig eller belærende Aften i Teatret. Det samme gælder i lige saa høj grad min Kone. I de faa Aar, vi har boet i Silkeborgs Opland, har vi meget ofte tilbragt en dejlig aften i Silkeborg Teater; - i det sidste Aars Tid har vi dog kun været der faa Gange, hvilket har sin Aarsag. For Aar tilbage kunde Silkeborg meget ofte melde alt udsolgt og hænge den røde lygte ud. Teatret har ikke manglet Trækplastre i form af fremragende "Gæster". Jeg overværede bl.a. Opførelsens af "Klokkerne" med Dr. Mantzius som Gæst; - men hvor forbavset blev jeg ikke ved at finde Teatret saa tyndt besat – kun en Tredjedel af, hvad der kan rummes! - Nu i Vinter gaar det Slag i Slag med Forestillinger, men for halvfuldt Hus. Man venter hver Gang at faa Brug for den røde Lygte, men nej, falske Forhaabninger. Hvad er Aarsagen til det tynde Besøg?

Da man i sin Tid kunde glæde sig ved Gang på Gang at vise rødt, fandt man, der maatte kunne samles endnu flere Mennesker, naar blot Teatret kunde rumme disse, men det kunde det ikke, og saa kom Udvidelsen, som Haandværkerforeningen har al Ære af.

Men samtidigt foretoges et skæbnesvangert Skridt: man satte Billetpriserne op til det dobbelte uden Hensyn til Følgerne. Teatret, der før var tilgængeligt for alle Samfundsklasser, blev med ét Slag kun for Velhavere. Før kunde man sé den fattige, ubemidlede Mand sammen

med sin Kone søge Adspredelse i Teatret efter de mange haarde Arbejdsdage. Det bragte Lys i deres Sind, det spredte for en Tid tungsindige Tanker, gav Stof til Samtale, det kendtes i Hjemmet, gav Lyst til fornyet Kamp for Tilværelsen – for fattige Mennesker kan nemlig ogsaa have Udbytte af at gaa i Teatret.
Jeg saa' ogsaa i sin Tid en del Læredrenge, der havde knebet 50 Øre fra til Billet. Hvor er de nu henne? Hvor søger de nu Fornøjelse og Adspredelse? Der gives mange Landboere, som paa Grund af de dyre Billetpriser nu maa blive hjemme; før hændte det ofte, at svingende fulde Vogne stævnede til Silkeborg Teater for at hente Forfriskning til Menneskets Sind. - Siden Forhøjelsen kom, har jeg et par Gange sammen med en Ven i Mulm og Mørke listet mig til Silkeborg for at overvære en god Forestilling, men paa Hjemvejen har jeg skammet mig som en Hund, fordi min Kone sad ene hjemme; jeg havde været egoistisk nok til selv at tage Fornøjelsen; herefter vil jeg resignere. Som det er gaaet mig, er det sikkert gaaet mange andre. Men jeg spørger: Er det virkelig Meningen, at Teatret skal forbeholdes Velhavere? Har man glemt Det kgl. Teaters Motto: "Ej blot til Lyst"? For var Teatret kun til Lyst, saa skulde Misundelsens Orm ikke have faaet Lov til at gnave min Lever. - Men det skulde jo helst være andet og mere end blot og bar Fornøjelse.

Silkeborg kan glæde sig ved et stort Opland. De mange Landeveje virker som Fangarme, der indsuger Føde fra Landet. Lørdage, Torvedage og Markedsdage kommer der Fortjeneste til Byen. Silkeborg burde til Gengæld glæde Landboerne bl.a. ved en forbedret Toggang, for – ikke sandt – lad os tale saa sagte om gunstig Togforbindelse, navnlig med hensyn til Teatertiden. Horsens arrangerer mange Landboforestillinger i Løbet af Vinteren og sørger for god Forbindelse med Togene; det kender man ikke noget til i Silkeborg. Til Slut vil jeg tillade mig at henstille til rette Vedkommende at gøre et alvorligt Forsøg paa i hvert Fald at faa Billetpriserne saa lave, at det igen kan blive overkommeligt for Smaakaarsfolk at søge Teatret, og den røde Lygte igen ret ofte kan tages i Brug.
Jeg turde maaske endog driste mig at profetere, at Fortjenesten ikke skal blive mindre."

Sommerteater 1913 i en fyldt teatersal på Torvet 1. Silkeborg Arkiv. Teatersalen rummede 515 siddepladser og 100 ståpladser.

Svar på kritikken

Svaret, som blev bragt i forlængelse af indlægget, lyder således:

"Naar Besøget i Teatret i denne Sæson ofte har været ringe, ligger det sikkert mindre i Billetpriserne end i to andre Aarsager: De alt for mange Skuespilselskaber og de – særligt for Bybefolkningen – daarligere Tider.
Det er nemlig ikke alene her i Silkeborg, Teatrene ofte har ringe Besøg; alle Vegne fra lyder den samme Klage.
Medens der i det gamle Teater betaltes 150, 125 og 100 Øre i Salen (ogsaa for Staapladser) samt 125, 100 og 75 Øre for Siddepladser paa Balkonen, 50 Øre for Staapladser, betales der nu 25 Øre mere for bedste Pladser, mens Parterret i Salen er uforandret, 1 Kr., og Staapladser på Balkonen vedblivende er 50 Øre. Hertil kommer ganske vist nu Forlystelsesskatten fra 20 ned til 5 Øre foruden Garderobeafgiften, der tidligere betaltes særskilt.
Forskellen i Prisen for billige Pladsers Vedkommende – sammenlignet med tidligere – er altså yderst ringe. Forøvrigt viser det sig, at billigere Billetpriser ikke her i Silkeborg har haft nogen tiltrækkende Virkning. Borch Hées Selskab havde saaledes fornylig en Forestillling med nedsatte Billetpriser (1 Kr., 75 Øre og 50 Øre + Skatten), men Besøget var kun smaat, uagtet Programmet baade var stort og tiltrækkende. Endvidere maatte "Den jydske Folkescene" for nogen Tid siden aflyse en billig Forestilling. Af hensyn til Landboerne var denne oven i Købet en Lørdag Aften, men det trak heller ikke.
Naturligvis vilde det være rart, om Billetterne kom de 25 Øre ned i Pris, men det vil næppe gøre Teaterbesøget større. Det er aabenbart allermest de altfor mange Tea-

terselskaber, der have Skylden i det ofte daarlige Besøg, men det retter sig vel af sig selv, idet en Del Selskaber af sig selv vil forsvinde som overflødige."
Når man ser bort fra priserne, var argumenterne i 1913 forbavsende tæt på hvad man også kan høre i dag som teater-arrangør! Ligeledes er der velkendte toner i kritikken af trafikforholdene og i sammenligningen af Silkeborg med en naboby.

Gerda Christophersen (1870-1947)

Blandt de rejsende teatre var Gerda Christophersen-Turnéen en hyppig og skattet gæst i Silkeborg. Hun blev født i en kunstnerisk familie, hvor den kulturelle elite i København gæstede hjemmet. Som 3-4 årig havde hun talt med H. C. Andersen. Hendes far, Harald Christophersen, var en kendt og skattet operasanger på Det kgl. Teater, der som nævnt leverede den første professionelle forestilling i 1896 i den nye teaterbygning på Torvet i Silkeborg. Gerda Christophersen var født ind i teaterlivet og fik da også selv en uddannelse på Det kgl. Teater og livslang karriere på scenen som sanger, teater- og filmskuespiller og teaterdirektør. Hun blev direktør på Casinoteatret i København i 1912, men måtte trække sig ud med tab, da det trak op til Første Verdenskrig i 1914. Fra 1919 drev hun sit eget rejsende teaterselskab.

Faderen blev afskediget fra Det Kgl. Teater i 1894 og oprettede samme år sit eget operaselskab, hvor han tog sin datter med. De spillede bl.a. udvalgte scener af Faust, hvor den 24-årige Gerda sang Marguerites parti, den elskende og senere bedragne unge pige, der gribes af vanvid i fængslet. De gæstede i marts 1894 Silkeborg, hvor de annoncerede 3 spilleaftener med to til tre forestillinger i forlængelse af hinanden pr. aften:

- den 7. marts med forestillingerne Gounods "Faust" og John Barnetts "Farinelli"
- den 8. marts "Hun skal debutere" og "Postillonen i Longjumean"
- den 9. marts "Monsieur Alphons", "Et Uhyre" og "En glædelig Fastelavn"

Den 24-årige Gerda høstede stort bifald for sine smukke sange, som blev fremført med hendes

Illustration fra artikel om Gerda Christophersen i "Silkeborg Avis. Midtjyllands Folketidende" 1912. Silkeborg Arkiv

Taifun, et meget anderledes teaterstykke med Gerda Christophersen i hovedrollen. Silkeborg Avis 1912 (Silkeborg Arkiv)

klare og fint uddannede stemme. Operaselskabet fulgte succesen op med en ekstra forestilling den 10. marts med "Farinelli" og "Hr. og Fru Møller".

Senere gæstede Gerda Christophersen Silkeborg med andre teaterselskaber, fx Otto Jacobsen-Tournéen den 23. februar 1912. Hun medvirkede som gæst i det japanske folkeskuespil i 4 akter: Taifun (Den gule Fare), som også blev opført i Silkeborg. Hun var på det tidspunkt den mest omtalte person i teaterverdenen som Danmarks første kvindelige teaterdirektør. Det blev "en sjælden teateraften", hvor Otto Jacobsen anvendte voldsommere midler end hidtil var set på provinsscenen. Anmelderen i Silkeborg Avis fandt, at det var fremragende scenekunst.

I perioden omkring 1913-17 kunne silkeborgenserne også opleve hende på biografiærredet i en række film.

Gerda Christophersen var i Silkeborg de næste årtier, bl.a. den 19. sept. 1916 med Offenbachs operette "Den skønne Helene" og den 9. februar 1917 med Offenbachs operette "Bagermadammen". Begge forestillinger gjorde megen lykke hos publikum.

Gerda Christophersen blev senere ven med digterpræsten Kaj Munk. Det var ikke mange forundt. Han kaldte hende "fru Nevergiveup". Hun instruerede hans skuespil "Ordet" i 1932 med jyske skuespillere, og havde desuden hans skuespil "Diktatorinden" - med Liva Weel i hovedrollen, "Han sidder ved smeltediglen" og "Egelykke" på sit repertoire. Hun forsøgte også med Kaj Munks tre enaktere "Døden", "Der brænder en Ild" og "Den Kærlighed", men uden succes.

Teater i 1930'erne

Formanden for Håndværkerforeningens Forlystelsesudvalg, politifuldmægtig Johannes Eggelund-Jensen, lavede en oversigt over forestillingerne i perioden 1931 til udgangen af 1944:

Sæson	Antal forestillinger	Gennemsnitligt tilskuerantal
1931/1932	6	400
1932/1933	7	275
1933/1934	9	313
1934/1935	6	306
1935/1936	5	392
1936/1937	6	324
1937/1938	5	326
1938/1939	6	370
1939/1940	6	285
1940/1941	6	410
1941/1942	7	390
1942/1943	7	331
1943/1944	8	425
Juni 1944 til 25/11	7	463

Det årlige publikumsantal var svingende, og der kunne snildt have været flere i en sal med 515 siddepladser og 100 ståpladser. Alle forestillingerne gav således underskud, som blev dækket af håndværkerforeningen. Omkring 1935-38 blev en slutseddel underskrevet med teaterselskaberne. Lejen af salen var 12% af bruttoindtægten. For opvarmning betaltes 15 kr. ekstra. Procentsatsen kunne næppe sættes op, da teaterselskaberne også skulle tjene til den daglige drift.

Der er bevaret en oversigt over arrangementerne i sæsonen 1935-36. Håndværkerforeningens daværende Forlystelsesudvalg havde ud over en række lotterispil, to foredrag, jule- og nytårsbal, stiftelsesfest, fastelavnsfest og "Sallings-danserne" følgende teaterforestillinger på programmet:

- Arne Weel den 22. okt. med "Flådens piger" og efterfølgende dans – 432 billetter solgt
- Gerda Christophersen den 15. nov. med operetten "Grevinde Maritza" - 300 billetter solgt
- Det Kgl Teaters turné den 27. november med to forestillinger af Goldoni, enakteren "Kardinalernes Middag" og "En Tjener og to Herrer". Desuden blev der præsenteret smagsprøver på opera og ballet. Der var totalt udsolgt.
- Erik Lassen den 22. jan. med "Den glade Enke" med efterfølgende dans – 380 billetter solgt
- Arne Weel den 28. febr. med "Mozart"
- Svend Borch den 2. april med "Den kloge Mand"

I 1938 blev sæsonen indledt søndag den 9. oktober med den hidtil dyreste forestilling, Betty Nansen-Teatrets succesforestilling "Elisabeth" om dronning Elisabeth Den Første af England med Betty Nansen i hovedrollen. Der var kun adgang for medlemmer af håndværkerforeningen. Der havde været rift om at få "denne lækkerbisken" opført med samme rollebesætning som i København. Publikums bifald efter forestillingen var langvarigt.

Teater i krigsårene

Trods krig og censur fortsatte teater- og revylivet under 2. Verdenskrig. Den 8. oktober 1943 opførtes "Helsingørrevyen" med Lilly Broberg som stjernen. Hun "satte alle Klude til", *"ung, frisk og smilende og med et storartet Tag paa sine Sange"*. Desuden medvirkede Aase Ziegler, *"den fint beregnende Visesangerinde. Hun behersker sin Teknik som faa, og netop derfor virker hendes Foredrag fascinerende på Tilhørerne"*. I en af anmeldelserne var der ikke den store begejstring for de øvrige medvirkende, herunder Carl Fischer og Gunnar Lemvigh, som imidlertid begge blev fremhævet i Socialdemokraten i en særdeles positiv anmeldelse. Der var fuldt hus og dans bagefter.

Den 7. november 1944 opførte Hedevig Schad-Tournéen Soyas nyeste skuespil "30 Års Henstand" for håndværkerforeningens medlemmer og senere for Landboforeningens medlemmer. Den blev regnet for den største teaterbegivenhed i den sæson. Denne forestilling indgik i formanden for Håndværkerforeningens Forlystelsesudvalg, politifuldmægtig Eggelund-Jensens oversigt over salget i 2. halvår 1944:

- Det Kgl. Teaters Ballet, den 14. juni *480 billetter.*
- Erik Winther-Tournéen, den 4. september "Livet er jo dejligt" *419 billetter.*
- Gerda Christophersen-Tournéen, den 29. september "Den glade Enke" *484 billetter.*
- Oscar Holst-Tournéen, den 6. oktober "Bajadere" *496 billetter.*
- Axel Illum-Tournéen, den 14. oktober "Rebecca" *339 billetter.*
- Hedevig Schad-Tournéen, den 7. november "30 Års Henstand" *422 billetter.*
- Erik Winther-Tournéen, den 20. november "Moderhjertet" *456 billetter.*

Sammenlignet med nutidens billetsalg var tilslutningen flot, men under krigen var der selvfølgelig ikke så meget andet, man kunne fornøje sig med.

Tumult om billetter

I 1944 åbnede billetsalget som sædvanligt kl. 8 hos boghandler Aage Hansen, Vestergade 9. Folketeatrets udgave af Jean Giraudoux's komedie "Amphytrion 38" var på plakaten. Stykket havde været opført før, så man regnede ikke med, at tilstrømningen ville blive så voldsom. Men den vurdering var forkert. Allerede før kl. 7 stimlede en menneskemængde sammen foran boghandelen. Da dørene blev åbnet, pressede publikum så voldsomt på, at en af de store ruder blev trykket ud af rammen og fik to store revner. Folk nærmest sloges om at komme frem i første række til frk. Pritzels bord, som ledede billetsalget. Der blev skubbet, trådt over tæerne og skældt ud. En mand fik sine bukser flænget, en anden fik en hånd revet, og en tredje billetkøber var lige ved at besvime og måtte hjælpes ud i en fart. I butikken blev der mast sådan på, at disken var ved at vælte. På ca. en halv time var der udsolgt, og mange måtte gå uden at få billet. En af aviserne mente endog, at det kunne blive

nødvendigt at udkommandere en større politistyrke, når håndværkerforeningen skulle sælge teaterbilletter. Håndværkerforeningens teaterdisponent, politifuldmægtig Eggelund-Jensen, beklagede det skete. Det næste billetsalg skulle derfor ikke foregå hos boghandleren, men i håndværkerforeningens bygning, i det mindste i de første timer.

Trods tumulterne i forbindelse med Giraudoux's forestilling fortsatte billetsalget hos boghandler Aage Hansen. Og der var stort set hver gang udsolgt til Silkeborg Håndværkerforenings teaterforestillinger. Ved den følgende forestilling i 1944 mødte medlemmerne af håndværkerforeningen igen op allerede kl. 7 for at sikre sig en billet til Gerda Christophersen-Turnéens forestilling "Dollarprinsessen". Da salget åbnede kl. 8, var der knap 100 mennesker, som kæmpede om de bedste pladser, og på kun 50 minutter var der udsolgt. Nu var problemet, at enkelte personer mødte op med så mange medlemskort, at de kunne få udleveret 12-14 billetter. Igen måtte formanden for Håndværkerforeningens Forlystelsesudvalg, politifuldmægtig Eggelund-Jensen, forklare sig: Det var i orden, at især folk på landet, men også mange andre, som var forhindrede på grund af, at de skulle passe deres arbejde, lod venner og bekendte købe billetter for dem. Han slog også fast, at ikke en eneste fik mulighed for at købe billetter forud. Han blev også spurgt om ikke forestillingen kunne spille 2 gange, men det ville han ikke udtale sig om ud over, at han havde forsøgt at få andre foreninger til at være interesserede i forestillingen. Derved blev det.

Københavnsk kritik af teatrene i Silkeborg og Herning

I 1934 blev teatersalen restaureret og fik polstrede stole og nye kulisser, og foyeren blev udvidet og fik centralvarme. Men ikke alle var tilfredse, og slet ikke med antallet af teatergængere.

Teaterinstruktør Holck Hoffmann hævdede i 1944 i pressen, at teatrene i Herning og Silkeborg var noget forfærdeligt skidt. Han fremsatte også den udtalelse, at teatrene i Herning og Silkeborg ikke blev besøgt af én promille af den stedlige befolkning. Ganske vist ændrede han senere sin udtalelse til én procent, men det var ifølge de lokale teaterarrangører uden hold i virkeligheden. Denne nedladende kritik faldt således ikke i god jord hos håndværkerforeningen, som tilbageviste kritikken. *"Saadan er det jo, naar en Outsider kritiserer og taler om noget, han ikke har Spor Kendskab til. Vort Teater er tværtimod blevet rost og anerkendt af erfarne Teatermænd som Axel Illum, Børge Ralov, Ib Schønberg og Arne Weel, og med de installationer, vi har ladet foretage, Lægningen af det nye Scenegulv osv., staar vort Teater i Dag fuldt paa Højde med de københavnske Teatre. Den Dag, det bliver tilladt, kan vi give koldt og varmt Vand i Garderoberne, og nævnes kan det da ogsaa, at der nu er særskilt Toilet til hver Garderobe paa Teatret".*

Håndværkerforeningen kunne videre udtale til avisen, at *"Vi har paa denne Side af Jul haft Bestillinger paa 20 Teaterforestillinger, som dels er opført, og dels vil blive opført, deraf 9 offentlige. Regner man med, at hver Teaterforestilling overværes af 500 Mennesker, bliver resultatet, at Teatret paa et halvt Aar er besøgt af 10,000 Mennesker, hvilket svarer til 50 pCt. af Byens Befolkning, og med lidt Frimodighed kunde man regne med 100 pCt. i Løbet af én Sæson. Det er Tal, der viser, at Hr. Holck Hoffmann burde holde sin Mund, og ikke mindst, naar det er 10 Aar siden, Herren har besøgt Silkeborg".*

Så skulle det sidste ord vist være sagt, i hvert tilfælde i forhold til det lokale, avislæsende publikum.

Schalburgtage

En tidlig morgen kl. 8 i februar 1945 åbnede billetsalget i håndværkerforeningens bygning til Gerda Christophersen-Turnéens opførelse af "Sommer i Tyrol". I løbet af en timestid var næsten alle billetter solgt. Kun enkelte pladser på balkonen var tilbage. Torsdag aften den 22. var kun for håndværkerforeningens medlemmer, men fredag den 23. var det en offentlig forestilling. Der forventedes to fulde huse i Silkeborg.

Ud over teaterbygningen lå Dansk Automobilbyggeri, DAB, på Torvet. Virksomheden var mistænkt

Den 23. februar blev teaterbygningen schalburgteret.
Aftenen før bomberne sprang var "Sommer i Tyrol" på plakaten. Foto: Silkeborg Arkiv

for at fremstille dele til de tyske raketbomber V1 og V2. Fredag den 16. februar blev virksomheden sprængt i luften som den største sabotageaktion i Silkeborg. Men tyskerne hævnede sig, og det skulle gå ud over teaterbygningen. Jan Horskjær beskriver forløbet i sin bog "Silkeborg 1940-1945 – besat og befriet". Ifølge Horskjær og Silkeborg Avis samme dag var det den berygtede schalburgmand, Bothilsen-Nielsen og hans bande, som blev sat på opgaven. I Grundstensbrevet fra 1955 for den genopførte bygning nævnes det, at det blev udført af *"den såkaldte Brøndum bande efter ordre fra general Lindemann i de tyske besættelsestropper"*. Kendsgerningen var, at kl. 4.30 fredag den 23. februar trængte fire bevæbnede mænd ind i restauratør Madsens lejlighed i håndværkerforeningens bygning på Torvet. Mændene, der havde masker for ansigtet, holdt værtsparret og deres fire køkkenpiger op.

Mændene anbragte bomber i scenebygningen og i den lille sal mod haven. Derefter blev alle beordret ud, og få minutter efter kl. 5.30 lød to voldsomme eksplosioner. Hele scenebygningen var som blæst væk. Der sås kun de forrevne rester af dekorationerne til "Sommer i Tyrol", som Gerda Christophersen-Turnéen havde opført aftenen før. I teatersalen var taget løftet af og alt ødelagt. I den lille sal i stuen var taget ligeledes løftet af og murene delvis styrtet ud i haven. Hovedindgangen var bragt ud af sit leje. Bygningen kunne ikke reddes. Der var desuden omfattende ødelæggelser på Torvet og i Rådhusstræde. Alle ruder i Rådhuset blev knust og kontorerne fyldt med murbrokker, træsplinter og glasskår.

Gerda Christophersen var en god forretningskvinde og samtidigt kunstnerisk ærgerrig. Det ustabile marked som leder af et turnerende teaterselskab havde flere gange bragt hende på fallittens rand, men hver gang havde hun rejst sig igen. Året før var hun blevet hyldet som "Den store frue i Danmarks farende teater". Bombningen var alvorlig for den 75-årige Gerda Christophersens turné. Deko-

1945

Sønderport ca. 1945 (Foto: Silkeborg Arkiv)

rationer og dragter lå under det sammenstyrtede teaterhus sammen med musikernes instrumenter og noder. Hun tog nu en resolut beslutning. Samme dag som bombningen fandt sted, satte hun en to-spaltes annonce i både Silkeborg Avis og Silkeborg Social-Demokrat om at "Sommer i Tyrol" ville blive opført i arbejdernes forsamlingsbygning, Sønderport.

Oprydningsarbejdet gik i gang samme dag. Turnéens personale deltog med en enestående energi. Skuespillere og skuespillerinder besteg de høje dynger af murbrokker, og med deres bare hænder gravede de sig ned til de sammenstyrtede garderober, hvor det lykkedes dem at finde en del af dragterne og rekvisitterne. Også musikerne fandt en del af deres instrumenter så godt som uskadte. Turnéen præsterede herefter det kunststykke at gennemføre "Sommer i Tyrol". Et stort publikum hyldede skuespillerne "på det hjerteligste". Gerda Christophersen søgte at erstatte de manglende dragter og dekorationer, og turnéen fortsatte. Det var ikke uden grund, at hun kunne give sin sidste erindringsbog titlen: "Jeg gav aldrig op". Den blev udgivet i 1945, men uden omtale af denne begivenhed.

Teater fra 1945 til 1956

I årene frem til teaterbygningens genopførelse i 1955-1956 var byens teaterliv henvist til Sønderport på Chr. 8's Vej. Denne bygning var opført i 1939-40 og tegnet af Maximilian Pape i en ekspressiv funktionalistisk stil. Det var den lokale arbejderbevægelse, der stod bag, og der blev satset stort. I den store sal bekostede Ny Carlsberg-fonden malerier af maleren Anton Hansen med motiver af Danmark fra istiden og frem. Den store sal blev døbt Silkeborgsalen og kunne rumme op til 1500 mennesker. Dog var salen med sit flade gulv ikke egnet som teatersal.

1955

Store Sal i Sønderport ca. 1955 (Foto: Silkeborg Arkiv)

"Trangen til alvor og substans går igennem hele dansk teater i årene efter besættelsen, hvor en af de mest spillede dramatikere er den franske filosof og forfatter Jean-Paul Sartre" skriver teaterkritikeren og forfatteren Rikke Rottensten i sin bog "Til Lyst og gavn". Hun fortsætter: *"Men uden for København er det svært at få stillet sin trang til dybere dramatik. Der mener udbyderne, at folk skal da have lov til at more sig. Der har været nok dysterhed under besættelsen, hvorfor forlænge tristessen?"*

I Silkeborg havde håndværkerforeningen imidlertid mod til at præsentere sine medlemmer for Jean-Paul Sartres drama "I Anstændighedens Navn" om raceproblemer i USA. Forestillingen, som blev indledt med et orienterende foredrag om Sartres forfatterskab, chokerede de forholdsvis få medlemmer, som havde indfundet sig i teatersalen.

Allerede i premiereåret 1946 blev Kjeld Abells store besættelsesdrama "Silkeborg" opført på Sønderport. Kjeld Abell lader en dansker i tysk krigstjeneste være den, der fældede dom over den almindelige danskers passivitet under krigen, samtidig med at han dyrkede handlekraften ved at lade en ung frihedskæmper redde landets ære med livet som pris.

Der blev også i årene 1945-46 vist forestillinger på Sønderport som Kaj Munks "Niels Ebbesen", Leck Fischers "Fronten" om en sabotør og Axel Illums "Hamlet" med Erling Schroeder i titelrollen og iscenesat af den unge Edvin Tiemroth. Sidstnævnte forestilling led under en dårlig akustik, fordi salen ikke var fyldt, og den var vist skuespillermæssigt ikke helt på højden i alle rollerne.

Publikum svigtede nu, og det blev nødvendigt at vække publikums interesse for teater pány. Håndværkerforeningen valgte i teatersæsonen 1949 at nedsatte priserne således, at man i over halvdelen af salen kunne få pladser til én krone. Desuden

valgte man et lystspil med Povl Vendelbos teaterselskab, "For kærlighed eller penge", med Gunnar Lauring som gæsteskuespiller. Stykket havde haft succes på Folketeatret i København, og skulle have alle forudsætninger for at samle fuldt hus.

Trods alle anstrengelser var det svært at fange publikums interesse i 1950. Da Arne Weels teaterselskab opførte det engelske lystspil "Olivia" på Sønderport med Karen Marie Løwert i hovedrollen, var der mødt alt for få op. Og det på trods af at Silkeborg Landboforening og håndværkerforeningen var gået sammen om forestillingen.

I 1951 vendte Povl Vendelbo tilbage med sin udgave af operetten "Jomfruburet" med musik af Frantz Schubert, som blev vist den 30. oktober for dem, som i avisen blev kaldt "medlemmer af Silkeborg og Omegns Teaterkreds". Stykket havde en god rollebesætning med bl.a. Børge Gabrielsen, Inger Axholt, Palle Reenberg og Karen Meyer. Povl Vendelbo himself tog fortjente kegler hjem, især i den sentimentale duet med sin kone, Nika Vendelbo. Salen var næsten fyldt, og der var bifald i lange baner: "*Det er den slags, der får én til at stikke næsen inden for i teatret næste gang ...*"

Scenebillede fra teaterstykket "Niels Ebbesen" af Kaj Munk 1949. John Price spillede Niels Ebbesens svoger og Svend Methling havde titelrollen som Niels Ebbesen. (Silkeborg arkiv. Ukendt fotograf)

Scenebillede fra sidste akt af "Den glemte Faktor" 1949
Silkeborg Arkiv.
Foto: Aksel Skov

KAPITEL 3:

Den tredje teaterbygning på Torvet

Genvordigheder med genopbygningen

Håndværkerforeningens Bestyrelse besluttede samme dag, som bombningen fandt sted, den 23. februar 1945, på et ekstraordinært møde, at resterne af foreningens store ejendom skulle rives ned, og at der straks efter krigen skulle opføres en ny bygning med en helt moderne teatersal. Helt nemt kom det ikke til at forløbe: Der kom til at gå mere end 10 år, før en moderne teatersal i Silkeborg kunne indvies.

Byggeriet af et nyt teaterhus blev lagt ambitiøst op af håndværkerforeningen, men der var udfordringer med finansieringen, byggetilladelsen og materialebevillingen. I arkitektkonkurrencen blev forslagene for dyre at gennemføre. Så arbejdede man på at opføre en bygning med biograf, som var tænkt som en støtte for teatret. I parentes bemærket havde håndværkerforeningen haft en biografbevilling i 1915, som imidlertid ikke var blevet benyttet. Efter at Knud Kristensens venstreregering trådte tilbage i 1947, lykkedes det ikke at få biografbevillingen til håndværkerforeningens byggeprojekt. Det daværende socialdemokratiske byrådsflertal anbefalede nemlig at biografbevillingen gik til Alderslyst. Justitsminister Busch Jensen fulgte byrådsflertallets indstilling og skrev herefter til Silkeborg Byråd, at politifuldmægtig Eggelund-Jensen fik bevilling til at drive et biografteater med indtil 600 pladser på betingelse af, at han inden to år godtgjorde, at han rådede over egnede biografteaterlokaler med beliggenhed på vilkår, som Ministeriet havde godkendt, dvs. i Alderslyst. Hermed var håndværkerforeningens bestræbelser på at løse teaterproblemet for byen tilsyneladende løbet ud i sandet.

Forhandlingerne med Justitsministeriet fortsatte imidlertid. Da næstformanden i håndværkerforeningen, murermester Marinus Nielsen, på generalforsamlingen i 1949 blev valgt som formand, forelå der en byggetilladelse, dog med den klausul, at byggeriet først måtte påbegyndes, når materialeforholdene tillod det, dog tidligst i 1950. Der forestod nu den nye formand et stort arbejde med at realisere den nye teaterbygning.

Formanden for Silkeborg Håndværkerforening fra 1949, murermester Marinus Nielsen

Håndværkerforeningens ledelse udfoldede store bestræbelser på at skaffe de fornødne midler. Man forsøgte bl.a. at rejse penge ved film- og teaterforestillinger, men både "De røde Heste" og "De faldne Engle" gav underskud i 1951. Vanskelighederne tårnede sig op for foreningen.

"Den Selvejende Institution Silkeborg Teater" tager over

Først i 1954 kom det økonomiske grundlag i orden, idet staten i februar gav Silkeborg Håndværkerforening tilsagn om et statslån under forudsætning af, at teaterbygningen blev opført af en privat institution, idet der ikke kunne gives statslån til foreningsbyggerier. Som følge heraf blev "Den Selvejende Institution Silkeborg Teater" oprettet i 1954 af håndværkerforeningen og eksisterer stadig. Institutionens oprindelige formål var *"... at tilvejebringe billigst muligt en bygning indeholdende teatersal, mindre sal, forskellige selskabs- og forretningslokaler, samt restaurant alt til afløsning af den tidligere bombede teaterbygning i Silkeborg"*. Denne institution kom således til at stå for byggeriet og som ejer af teaterbygningen fra 1954, mens Silkeborg Håndværkerforening og restauranten La Strada, Uno-X og andre firmaer blev lejere i bygningskomplekset.

Institutionen skulle desuden stå for kulturelle aktiviteter. Bestyrelsen for institutionen blev udpeget af Silkeborg Håndværkerforenings bestyrelse.

Den første bestyrelse i "Silkeborg Teater" havde følgende sammensætning:

- Murermester Marinus Nielsen, formand (- og formand for håndværkerforeningen)
- Maskinmester Lyhne Nielsen, næstformand
- Bankbogholder A. W. Lund, kasserer
- Glarmester Hostrup-Pedersen

Der var i alt skaffet ca. 3 millioner kr. ved statslån, prioritetslån, indskud fra håndværkerforeningen og bidrag fra private, samt en garanti fra Silkeborg Byråd. Bygningen blev tegnet af arkitekterne E. Svendsen og Knud Sørensen.

Grundstensnedlæggelse og indvielse af tredje teaterbygning

I bidende kulde og med et lag sne, som gik hen over skoene, stod de fremmødte repræsentanter for byens forskellige erhverv og frøs med anstand, mens grundstenene blev lagt på bygningstomten efter det bombede teaterhus. Mange "gæster" havde valgt at følge begivenheden fra vinduerne i de omkringliggende bygninger. Det var på 10-årsdagen for sprængningen den 23. februar 1955, at den første grundsten blev lagt på bygningstomten af Silkeborg By's borgmester Aage Christensen. Den anden sten blev lagt af formanden for håndværkerforeningen, murermester Marinus Nielsen, og den tredje af formanden for håndværkerforeningens repræsentantskab, barbermester Ole Sørensen. Marinus Nielsen udtalte, at den dag var *"en af de bedste og lykkeligste, jeg hidtil har været med til i mit foreningsarbejde..."*

Efter de korte taler og et trefoldigt leve for Silkeborg Teater hastede de fremmødte ind til kaffebordet i restaurant Astoria.

Det genopbyggede Teater blev taget i brug lørdag den 8. september 1956 ved en teateraften som det første arrangement. Det var med Andelsteatrets landspremiere på Thor Hedbergs "Johan Ulfstjerna". Restauranten og selskabslokalerne manglede dog den sidste afslibning og blev først officielt indviet nogle uger senere.

Salen blev helt fyldt ved åbningen lørdag den 8. september. Formanden for Silkeborg og Omegns Teaterkreds (under håndværkerforeningen), skatterådsformand Carl Andersen, bød det store publikum velkommen til premieren på "Johan Ulfstjerna". Han kom ind på, at det siden 1945 var blevet dyrt at arrangere teaterforestillinger. Nu var rammerne i orden. Han opfordrede publikum til at bakke op, for jo flere der kom, jo større og bedre forestillinger og jo lavere priser kunne der tilbydes publikum. Håndværkerforeningens formand, Marinus Nielsen holdt åbningstalen. Derefter lykønskede lederen af Det kgl. Teaters provinsturnéer, Johannes Fønss, Silkeborg Håndværkerforening med den nye bygning. Han nævnte, at provinsen trængte til gode teatre, og han glædede sig over den fugl Phønix, der nu var opstået af asken, og til at komme til Silkeborg og spille. Han mindedes det gamle teater, som var blevet offer for en schalburtagebrand og fortalte i den anledning en anekdote om en tidligere chef for Det kgl. Teater, kammerherre Pallesen: "*Da man drøftede Det kgl.*

Den genopførte teaterbygning (u. år, Silkeborg Arkiv)

Teaters sceneforhold, som alle fandt umulige, men ingen kunne løse, fordi alle ville have sit med, sagde gamle Pallesen stilfærdigt: Jeg tror, en lille rask brand kunne ordne det hele!" Derefter talte Andelsteatrets direktør, Allan Fridericia, som altid havde været glad for det lydhøre publikum i Silkeborg. Også Andelsteatrets kunstnere var altid glade for at spille på Sønderport, selv om der kunne værre småt med plads. Han introducerede forestillingen, og så var der klart til dobbeltpremiere, dels for Andelsteatrets turné med "Johan Ulfstjerna", dels for Silkeborgs nye teaterbygning.

Der var stor tilfredshed med den nye bygning og dens indretning. Aviserne beretter, at i det øjeblik, publikum begyndte at komme inden for dørene til åbningen af bygningen, blev stemningen anslået. Snart var foyeren og trappepartiet optaget af publikumsgrupper, der ivrigt, men dæmpet diskuterede den harmoniske udformning af teatersalens indgangsparti. Der var anerkendelse og enstemmig ros, efterhånden som folk nåede ind i selve teatersalen, hvis hele udformning kun kunne aftvinge glæde og beundring. Det hele var rent og nøgternt i linjerne og behageligt fri for al forlorenhed. Arkitekter og håndværkere havde haft en yderst heldig hånd til at forlene hele rummet med et præg af veltilpas hygge. Man følte sig velkommen, straks man var indenfor. De gode akustiske forhold bevirkede, at publikum så og hørte lige godt, hvad enten de sad på orkesterpladserne eller på den smukke balkons bageste rækker.

For at yde retfærdighed måtte man dog vurdere den nye festsal efter det faktum, at den på forhånd var bundet til også at opfylde andre formål såsom foredrag og til festligheder, og derfor måtte man renoncere og bygge salen med helt plan gulvflade; men det måtte vist også siges at være omtrent den væsentligste anke, der kunne rejses. På alle andre områder, akustisk som belysningsmæssigt, syntes salen helt at indfri forventningerne. En århusiansk kritiker efterlyste dog noget ordentligt rampelys og en sufflørkasse. Den kritik kunne tages let, idet sufflørkassen var indtegnet i de første tegninger. Den var imidlertid blevet strøget efter arkitekternes studier, bl. a. på københavnske teatre. Her var man mere og mere var gået over til at sufflere fra

kulissen. Hvad rampelys angår, så havde den nye teatersal det fineste belysningsanlæg, som imidlertid ikke var i brug ved premieren, fordi Andelsteatret selv havde et lysanlæg med, som var specielt indrettet til premiereaftenens forestilling.

Den nævnte "århusianske kritiker" var Jens Kruse, som i en anmeldelse i Jyllands Posten den 9. september af åbningsforestillingen og selve åbningen af teaterbygningen havde et positivt, men anderledes syn på bygningen. Han lagde ikke skjul på at salen var hyggelig, og fortsatte *"...plastic, lette stole, meget finér, lidt rigelig bredde, alt i alt en god og rimelig repræsentant for en nu traditionel halvmodernisme i arkitekturen, biografstilen uden opfindsomhed. Men hyggelig altsaa, noget varmt og tiltalende ved interiøret, smukke brune, graa og blaa nuancer og et gloende rødt biograftæppe med en mekanisme, der lyder som flere støvsugere i en virksomhed"*. Han beundrede initiativet med det nye teater, som ville fremme muligheden for gode turnéer og gæstespil. Han nævnte dog også, at skuespillet ikke var tilpasset den store scene, og at scenehøjden var alt for stor til den medbragte dekoration. Jens Kruse fandt, at det patetiske, heroiske skuespil "Johan Ulfstjerna" gjorde sig helt godt og var egnet til den højtidelige lejlighed, men det var ejendommeligt for ham at se dette 50 år gamle skuespil i en helt ny teatersal. Han sluttede sin lange, overvejende positive anmeldelse med: *Skuespillet er ganske stærkt i effekterne, og det kan gøre indtryk, denne nydeligt gennemarbejdede form, intet svigter. Med en forestilling som denne holder Andelsteatret smukt niveauet. Det sænkes ikke, det løftes ikke"*.

Fra arrangør til fond

Fra 1954 stod "Den Selvejende Institution Silkeborg Teater" for nogle af de udadvendte kulturarrangementer fra håndværkerforeningen. Teaterbygningen var fra 1956 rammen omkring næsten alt professionelt teaterliv i Silkeborg, herunder Silkeborg Teaterkreds' forestillinger.

Indvielse i 1956 af teatersalen, som havde 714 pladser.
Foto: Niels T. Søndergaard (Silkeborg Arkiv)

Da "Den Selvejende Institution Silkeborg Teater" ikke længere kunne drive bygningen af økonomiske årsager, blev den overtaget af Jyske Bank i 1979, men uden at det fik indflydelse på teaterlivet. Samtidig ændrede institutionen sine vedtægter således at formålet blev *"....at tilvejebringe mulighed for opførelse af teater og andre kulturelle aktiviteter i Silkeborg samt i øvrigt at bidrage med støtte til almene kulturelle eller velgørende formål".* Institutionen fungerede herefter reelt som en fond, der af sit årlige overskud uddeler legater inden for sin formålsparagraf. Fonden har som en central aktør i Silkeborgs Kulturliv således været med ved stiftelsen af KunstCentret Silkeborg Bad i 1992, ved oprettelsen i 2004 af og som medlem af bestyrelsen for Jysk Musikteater og ved igangsættelsen af "Musical Silkeborg" i 2009 - og har i øvrigt støttet lokale kulturelle aktiviteter bredt.

Henning Henriksen, som var formand for Silkeborg Teaterkreds fra starten i 1967, fotograferet den 29. april 2004 ved den gamle teaterbygning samme dag som indvielsen af Jysk Musik & Teaterhus. Foto: Jens Anker Tvedebrink, Midtjyllands Avis

KAPITEL 4:

Silkeborg Teaterkreds

Silkeborg Teaterkreds oprettes

Teater var i perioder en underskudsforretning, som håndværkerforeningen dækkede ind. Dette sammen med nye statslige tilskudsmuligheder var tilskyndelsen til at Silkeborg Teaterkreds blev dannet med Henning Henriksen som drivkraft. Fra ca. 1942 havde han været formand for Silkeborg Håndværkerforenings Teaterudvalg, der dengang købte landsteatrenes turnéforestillinger til Silkeborg.

I 1963 vedtog Folketinget således en ny teaterlov, som bl. a. indeholdt mulighed for at opnå tilskud til abonnements-ordninger., dvs. statsligt tilskud til nedbringelse af teaterbilletprisen, såfremt publikum købte billetter til mindst 3 forestillinger i en teatersæson. Næste betingelse var, at man i kommunen stiftede en publikumsforening til formidlingen af disse statslige midler.
Den 10. februar 1967 besluttede bestyrelsen i Silkeborg Håndværkerforening at nedsætte et arbejdsudvalg, som skulle se på mulighederne for at oprette en sådan forening. Arbejdsudvalget kom til at bestå af:

- Malermester Henning Henriksen (Henning H – også kaldet)
- Viceborgmester Judithe Boock
- Turistchef Preben Sloth
- Kommuneassistent Knud Due
- Planteskoleejer Søren Andersen

Disse blev suppleret af Håndværkerforeningens Teaterudvalg, som bestod af:

- Grosserer Kjærgaard
- Direktør P. E. Therkildsen
- Samt førnævnte Henning Henriksen

Hen over foråret og sommeren 1967 arbejdede udvalget med udkast til vedtægter, som indsendtes til Kulturministeriet til godkendelse, og ansøgning om tilskud fra Silkeborg Kommune m.v. Vedtægtsforslaget og dermed Silkeborg Teaterkreds blev godkendt af Kulturministeriet. Det indebar, at Kulturministeriet ydede 50 øre i tilskud pr. solgt billet til administration af arbejdet.

Den 30. august 1967 afholdtes stiftende generalforsamling, hvor man oprettede Silkeborg Teaterkreds. Startkapitalen blev tilvejebragt ved 2 lån på hver kr. 1.500 og rentefri i de første to år fra henholdsvis Silkeborg Haandværkerforening og AOF Silkeborg (Arbejdernes Oplysnings Forbund). Kommunen afslog derimod at give støtte. Bogtrykker Stecher lovede at give kredit på trykningen af den første folder til at teaterkredsen var kommet godt i gang. Det hjalp også, at teaterkredsen efter ansøgning til Turistforeningen fik tilbudt et kontor i Turistbureauet i Østergade. Det var en god løsning for distribueringen af billetterne, ikke mindst fordi Turistchefen blev teaterkredsens kasserer.

Teaterkredsens første bestyrelse kom til at se således ud:

- Malermester Henning Henriksen – formand
- Turistchef Preben Sloth – kasserer
- Kommuneassistent Knud Due – sekretær
- Viceborgmester Judithe Boock
- Planteskoleejer Søren Andersen.

Første års regnskab udviste et pænt overskud på kr. 2.981, hvortil byens daværende borgmester Ernst Thomsen havde følgende kommentar: „Der kan I se, I behøvede jo slet ikke tilskud fra kommunen".

Det allerførste program, som dækkede efteråret 1967, bestod af 3 forestillinger:

- Bal i den Borgerlige af Ernst Bruun Olsen med musik af Finn Savery. Blandt de medvirkende var: Tove Maës, Louis Miehe-Renard, Kjeld Nørgaard, Hans Rostrup, Klaus Pagh, Jørgen Teytaud, Ole Hartmann, Lis Adelvard og Bea-

Fra programhæftet for den første forestilling i Silkeborg Teaterkreds, "Bal i den Borgerlige" 1967. Blandt de medvirkende var Louis Miehe-Renard, Kjeld Nørgaard og Tove Maës

trice Palner og 4 musikere
- Dollarprinsessen, operette af Leo Fall med i alt 32 medvirkende og
- Vildfuglen af Jean Anouilh. Medvirkende: Agnethe Bjørn, Bodil Steen, Henrik Wiehe, Paul Müller, Mogens Hermansen, Svend Bille, Jytte Elga-Olga, Lone Lindorff og Rigmor Hvidtfeldt.

Der blev meldt udsolgt til alle 3 forestillinger i løbet af ganske få dage. Mange silkeborgensere blev noteret på venteliste. Succesen var hjemme!

Teaterkredsen første år

Fra 1967 lagde teaterkredsen ud med 6 årlige forestillinger. Medlemskontingentet, som blev kaldt abonnementsafgiften, var på 5 kr. pr. halvår og steg frem til 1975 til 10 kr. halvårligt. I 1975 ændredes teaterloven, således at amterne skulle give abonnementstilskud til teaterforestillinger. Med det nye Amtstilskud i 1975 bortfaldt medlemskontingentet, idet man blev medlem ved at købe en serie forestillinger i abonnement. Først i 2000 blev der igen opkrævet kontingent fra teaterkredsens medlemmer.

I årene 1971-74 inden Amtstilskuddet gav Silkeborg Kommune 10.000 kr. årligt til støtte af foreningen. Det offentlige tilskud blev herefter 50% af forestillingernes pris, heraf 25% fra amtet og 25% fra Kulturministeriet. Kulturministeriet havde lagt en linje i billetprisernes niveau, og teaterkredsens bestyrelse lagde priserne lige under priserne på Århus Teater.

Amtsordningen fra 1975 indebar, at der skulle være en person fra Kulturudvalget og en fra Socialudvalget i teaterkredsens bestyrelse, som nu blev udvidet fra 5 til 7 medlemmer.
Der blev lagt ud med tre serier, en med 6 ordinære, en med 3 børneforestillinger og en med 3 eksperimenterende forestillinger, som i 1975/76 blev opført i T. H. Langs Pavillon Teater:

- Lukkede Døre, et mimespil af Sartre med Teater Fabula
- Kaladlit Nunat, et spil om Grønland af Teater Vester 60
- Elskeren, et stykke af Harold Pinter med Teater Møllen

Denne tredje serie blev en eklatant fiasko, da publikum blev væk fra disse ellers spændende forestillinger. Eksperimentet blev ikke gentaget de følgende år.

Programhæftet for forestillingen "H. C. Andersen" med Susse Wold og Bent Mejding i anledning af teaterkredsens 25 års jubilæum i 1992

Det tekniske udstyr til forestillingerne blev hejst op i Teaterbygningen fra 1956, her til Det danske Teaters „Laser og Pjalter". Det var et tilbageskridt i forhold til "pragtbygningen" fra 1896, som blev bygget med elevatortårn. Elevatoren blev dog på grund af pengemangel først installeret i 1903, men så kunne skuespillerne bekvemt få deres bagage og dekorationer op i teatret – og uden til stadighed at beskadige trappegangens vægge. Foto: Leif Tychsen, Silkeborg Arkiv 17. april 1986

Det første år i den nye ordning udsendte Silkeborg Teaterkreds sin egen brochure, men fra 1976 kom 8 teaterkredse med i en tilskudsordning under Århus Amt, som bl.a. stod for en fælles markedsføring via en husstandsomdelt brochure i hele amtet.

Herefter kom en periode, hvor forestillingerne blev solgt i abonnement i 3 serier á 3 voksenforestillinger samt 3 børneforestillinger, som spillede på skolerne i Kommunen. I 1980/81 var der underskud på 8.000 kr. som imidlertid blev dækket af Silkeborg Kommune. Herefter blev antallet af forestillinger ændret til 8 i to serier. I 1984 besluttede bestyrelsen igen at øge antallet af forestillinger til 9 fordelt på 3 serier. Herefter gik det godt. Udbredelsen af kendskabet til Silkeborg Teaterkreds blev i 1985 yderligere udbredt ved at Teaterkredsen meldte sig ind i Radio Silkeborg.
Med forestillingen "Laser og Pjalter" som den 9. og sidste forestilling i sæsonen 1985/86, kunne en tilfreds formand, Henning Henriksen, konstatere, at den gennemsnitlige belægningsprocent havde været 91 – i en sal med 714 pladser. Repertoiret havde primært været lystspil, karakterskuespil og musicals.

Indimellem havde man forsøgt sig med såkaldt absurde stykker og debatstykker på Silkeborg Højskole, men det slog ikke rigtigt an hos publikum, som svigtede. Der havde også været forsøg med ballet og en enkelt gang med opera, men det faldt heller ikke i folks smag.

I 1986 vendte billedet brat, idet der kom nedskæringer i det amtslige tilskud. Antallet af forestillinger blev fastholdt, men publikum blev væk, bl.a. fordi billetpriserne nødtvungent blev hævet. Herefter gik udbuddet af forestillinger tilbage til 8 i to serier. Teaterkredsen gik nu i forhandlinger med kommunen om dækning af underskuddet og om fremtidig kommunal støtte.

I 1989 blev Silkeborg Teaterkreds opfordret af Århus Amt til at indkøbe nogle flere børneteaterforestillinger. Bestyrelsen begyndte nu at diskutere dannelse af Børneteaterklubben, som imidlertid først blev en realitet i sæsonen 2005/06. I 1991 blandede Århus Amt sig igen i teaterkredsens virke ved at nedskære støtten til kun 6 forestillinger. Samtidig ophørte den fælles husstandsomdelte Amtsbrochure at udkomme, således at teaterkredsen igen måtte fremstille sin egen brochure. Året efter blev det endnu værre, da det amtslige tilskud blev halveret. I sin nød anmodede teaterkredsen Silkeborg Kommune om en fast tilskudsordning, som herefter blev bevilget årligt.

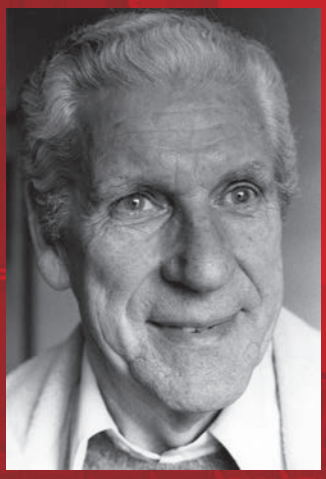

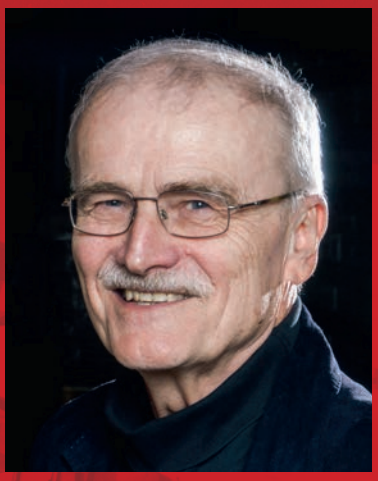

Formænd i Silkeborg Teaterkreds, fra venstre mod højre:
Henning Henriksen (1967-1998), Foto: Silkeborg Arkiv
John Hahn (1998-2010), Foto: Torben Larsen, Midtjyllands Avis, 13. april 2004
Hans Løkke (2010-), Foto: Per Pedersen, 2017

25 års jubilæum

Igennem de første 25 år blev der solgt 125.000 billetter gennem Silkeborg Teaterkreds. Der var ca. 600 medlemmer gennem hele perioden, som var med til at sikre en høj belægningsprocent på ca. 86. De amtslige og kommunale tilskud betød, at silkeborgenserne kunne opleve de store danske opsætninger med alle de kendte kunstnere på "hjemmebane" og til favorable priser. Der var dog ikke tilstrækkeligt publikum til at kunne vise store ballet- og operaforestillinger. Ligesom det er tilfældet i dag, var repertoiret bredt sammensat, dengang med "Det danske Teater" (nu Folketeatret), Privatteatret og Det kgl. Teater som de største producenter. Indimellem blev der i repertoiret medtaget en nyskabende og eksperimenterende forestilling, som udfordrede publikum på en mere nærgående måde.

25-års jubilæet i 1992 blev markeret med en reception i teaterbygningens foyer fredag den 11. september, hvor der om aftenen blev opført Niels Birger Wambergs "H. C. Andersen" med Susse Wold og Bent Mejding i "Scenario Teateradministrations A/S"s opsætning.

Formændene

Den første formand i Silkeborg Teaterkreds, Henning Henriksen, sad i teaterkredsens bestyrelse fra 1967 til 1998. Han blev omtalt som en meget pligtopfyldende og energisk formand. Han brændte for teater, var meget vidende og havde et stort netværk inden for dansk teater. Han var uddannet som maler og drev i mange år et autolakererværksted i forbindelse med familiens hus på Søgade. Det omdannede han i 1972 til bodegaen "Henning H." og drev den sammen med sin hustru Ellinor til 1981, hvor ejendommen blev revet ned som led i en byfornyelse for at gøre plads til Jyske Bank.

Henning Henriksen sad i 11 år i håndværkerforeningens repræsentantskab og i lige så mange år i bestyrelsen. Han var fra 1972 til 1987 formand for Silkeborg Turistforening og havde dermed tæt kontakt til Turistbureauet, der fungerede som billetoperatør for Silkeborg Teaterkreds gennem mange år.

Den anden formand i teaterkredsen, John Hahn, havde ved sin tiltrædelse været kasserer i teaterkredsen i en række år, en post han havde særlige forudsætninger for som revisor. Han modtog i 2009 Silkeborgs Kulturpris for et langvarigt og utrætteligt engagement i byens teaterliv.

Fra Aprilfestivalen for børneteater, som i 1979 blev afholdt i Silkeborg. Foto side 46 og 47: Preben Baltzer, Midtjyllands Avis (Silkeborg Arkiv)

I sin tale fremhævede Kultur- og Fritidsudvalgsformand Jørn Rye Rasmussen hans store kærlighed til det, han beskæftiger sig med og hans vedholdenhed, stædighed, gå-på-mod og optimisme og en aldrig svigtende tro på, at "det er vigtigt, det her".

I talen blev det fremhævet *"at han i en bestemt periode udviste stor tålmodighed, nemlig i den periode, hvor vi gik fra de knirkende stole i den gamle teatersal på Torvet til de bløde stole i det nye Musik & Teaterhus. I en længere periode var aktiviteterne – eller man skulle måske snarere sige: forestillingerne – sat på vågeblus.*

Nu kører de i så højt gear som vel aldrig før. Vi har altid haft et rigt teaterliv i Silkeborg. Store turnerende forestillinger med de bedste skuespillere har vi set. Og efter flytningen til Jysk Musik & Teaterhus er faciliteterne også helt i top. Om det så er det, der har inspireret årets prismodtager til at starte en børneteaterkreds, skal jeg lade være usagt.

Det kan bare konstateres, at her i Silkeborg har vi nu en teaterkreds, som hen over året viser en lang række teaterforestillinger af høj kvalitet. Og at den samme teaterkreds har fået etableret et fantastisk flot teatertilbud til børn.

Rigtig mange mennesker er glade for de gode teatertilbud. Vi ved godt, at der er en bestyrelse bag Silkeborg Teaterkreds. Og der er også en del frivillige, der giver en hånd med. Men det er vist almindelig kendt blandt de fleste silkeborgensere, at "Mr. Teater" i Silkeborg er John-B. Hahn".

Med prisen fulgte 5.000 kroner.

Forfatteren af denne bog, Hans Løkke, overtog formandsposten i 2010.

Børneteaterfestivaler

Dansk teater for børn og unge har i mange år været i verdensklasse og er blevet set rundt omkring i verden. I 1970 nedsatte Kulturministeriet et samarbejdsudvalg for turnéteatervirksomhed. Herfra blev børneteater udskilt i 1977 i et særligt udvalg for børneteater og opsøgende teater, i dag under navnet "Teatercentrum". I 1971 blev verdens første

Fra 1997 blev sæsonprogrammerne farvestrålende. Foto: Hans Løkke.

børneteaterfestival afholdt i Herning. Der deltog 15 teatre med 25 forestillinger. Hvert år i april er siden blevet afholdt en børneteaterfestival med skiftende værtsbyer. I 1979 påtog Silkeborg Kommune sig at gennemføre Aprilfestivalen. Nu deltog 40 teatre med 80 forestillinger.

Forestillingerne bliver spillet gratis rundt på kommunernes skoler, som hermed kan opleve det nyeste og bedste inden for alle genrer af teater for børn og unge. I festivalernes weekend er forestillingerne gratis for børnene og deres forældre. På aprilfestivalerne mødes teatrene med arrangører fra teaterkredse og skoler mm., som ser forestillingerne med henblik på deres programlægning for den kommende sæson.

I 2004 blev Aprilfestivalen igen afholdt i Silkeborg i samarbejde med Gjern, Hammel, Ry og Them kommuner. Der var nu 104 deltagende teatre med 157 forestillinger og i alt 585 opførelser. De 5 kommuner, staten og Århus Amt brugte i alt 2,8 millioner kr. på denne festival. Og de var givet godt ud, mente turistchefen i Silkeborg, Michael Andersen. I weekenden blev der uddelt godt 20.000 gratis billetter til de 585 forestillinger. Der var masser af tilrejsende gæster, opkøbere og teaterfolk, som satte liv i gader, restauranter og overnatningssteder i de 5 kommuner. Og så var der rigtig mange børn og deres forældre eller bedsteforældre, som fik nogle gode oplevelser.

Det nye Musik & Teaterhus blev i den anledning taget i brug, selv om den officielle åbning først skulle finde sted den 18. september. Huset bestod prøven og vakte begejstring hos de rejsende teatre og de kommende lokale arrangører.

Nedtur for teaterlivet

I de efterfølgende år gik Silkeborg Teaterkreds trange kår i møde. Overskrifter i Midtjyllands Avis i forbindelse med generalforsamlingerne som i 1993: "Teaterkreds skal sælge flere billetter", i 1994: "Teaterkredsen håber på øget støtte" og i 1995: "Lille interesse for teater", afspejlede en mistrøstig stemning, som var generel i hele landet. Rundt omkring måtte hele 20 teaterforeninger give op, men i Silkeborg hagede man sig fast ved at skære repertoiret ned fra 8 til 4 forestillinger samt ved at vise børneforestillingen "Dyrene i Hakkebakkeskoven" og juleforestillingen"Nøddebo Præstegård".

Jysk Musikteater fra "søsiden". Foto: Jysk Musikteater

Ordningen med at sælge forestillinger i serier med abonnements-rabat fortsatte frem til og med sæsonen 2004/2005 og naturligvis med mulighed for køb af forestillinger i løssalg. Fra og med 2000 opkrævedes igen et medlemskontingent, hvor køb af serier af forestillinger i abonnement tidligere automatisk gjorde køberen til medlem. Fra og med sæsonen 1997/98 blev sæsonprogrammet ikke længere produceret som foldede, sorthvide A4-sider, men som professionelle, farvestrålende tryksager.

Midt i 1990'erne var teaterbygningen og især publikumsfaciliteterne så nedslidte og utidssvarende, at det lokale publikum søgte andre græsgange i nabobyerne, når man skulle i teatret. Silkeborg Teaterkreds ønskede at sætte skub på for at få bedre publikumsfaciliteter og lavede derfor et forslag til renovering af teaterbygningen. Det blev positivt modtaget i Byrådet og Jyske Bank, som i 1996 videresolgte teaterbygningen til Kommunen.

Sæsonen 2001/02 skulle blive den sidste inden teaterkredsen indstillede sin virksomhed frem til åbningen af Jysk Musik- og Teaterhus i 2004. I dette sidste program indgik busture til 2 forestillinger i Musikhuset i Århus. Teaterkredsen gav nu stort underskud. Der var ellers i 1999 blevet satset stort med udsendelse af programmet til alle husstande med Ekstra Posten, men publikum svigtede på grund af de dårlige forhold i teatersalen med hårde stole på et fladt gulv, og hvor elsikringer kunne springe midt under en forestilling. Men der var håb forude med den nye teaterbygning!

Jysk Musik- og Teaterhus (nu: Jysk Musikteater)

Garderobeforholdene var blevet forbedret i teaterbygningen på Torvet, og der blev bl.a. etableret nye snoretræk på scenen og lavet andre tekniske forbedringer, således at de ofte store scenetekniske krav kunne imødekommes. Men teatersalen kunne efterhånden ikke længere opfattes som tidssvarende, især på grund af den manglende publikumsopbygning, som gjorde det vanskeligt fra de bageste rækker at se, hvad der foregik på scenen. Først i 1998 blev der taget initiativ til den påtrængte renovering.

I 1999 stiftedes Fonden Silkeborg Teaterbygning, som fik til opgave at modernisere, ombygge og udvide teaterbygningen. Bag fonden stod Den Selvejende Institution Silkeborg Teater, Silkeborg

Jysk Musikteater bygges på Papirfrabrikken 2003.
Foto: Jysk Musikteater

Danmarks Teaterforeningers landsdækkende Teaterseminar 12.-14. november 2004 i det nybyggede Jysk Musik & Teaterhus (Foto: Torben Larsen, Midtjyllands Avis)

Udviklings Selskab, AOF og Silkeborg Kommune. Fritids- og Kulturudvalget i Kommunen godkendte den 8. november 1999 en omfattende renovering og forbedring af teaterbygningen, men så gik der politik i sagen, selv om udgangspunktet var, at finansieringen kunne ske uden om offentlige kasser. I 2000 nåede man dog frem til en rammeaftale med Kommunen, således at Fonden kunne overtage teaterbygningen med kommunalt lån og løfte om et driftstilskud.

Kort tid efter at Fonden havde overtaget teaterbygningen i begyndelsen af 2000, tog sagen en ny vending. Papirfabrikken skulle lukke, og muligheden opstod for at etablere et helt nyt og moderne teaterhus et eller andet sted på den store fabriksgrund.

Det blev de lokale Årstiderne Arkitekter, som fik opgaven med at tegne den nye teaterbygning. Da tegningerne den 21. marts 2001 blev præsenteret for teater- og musiksamrådene i Silkeborg, blev de mødt med voldsom kritik og påstand om manglende visioner og teaterfaglig rådgivning. Samtidig blev der arbejdet ihærdigt på at skaffe finansiering, men til den ideale teaterløsning rakte pengene ikke. Senere måtte bl.a. akustikken forbedres, de forreste stolerækker udgå og bygningen forsynes med en stor bagscene og flere garderober og senest blev foyeren udvidet.

Ved mageskifte blev grunden erhvervet. Med kontante indskud fra Silkeborg Kommune, diverse fonde og private sponsorer, bl.a. Lars Larsen, blev det nye teaterhus og Papirmuseet realiseret. Den nye bygning blev indviet den 18. september 2004. Tirsdag den 21. september kunne Silkeborg Teaterkreds fylde salen med forestillingen "Klokkeren fra Notre Dame" med Det danske Teater. Silkeborg Teaterkreds var nu på skinner igen.

Danmarks Teaterforeninger

Silkeborg Teaterkreds blev medlem af "Danmarks Teaterforeninger", som er landsorganisation for de nuværende 68 lokalt forankrede publikumsorganisationer, som er geografisk fordelt ud over hele landet. Danmarks Teaterforeninger blev etableret i

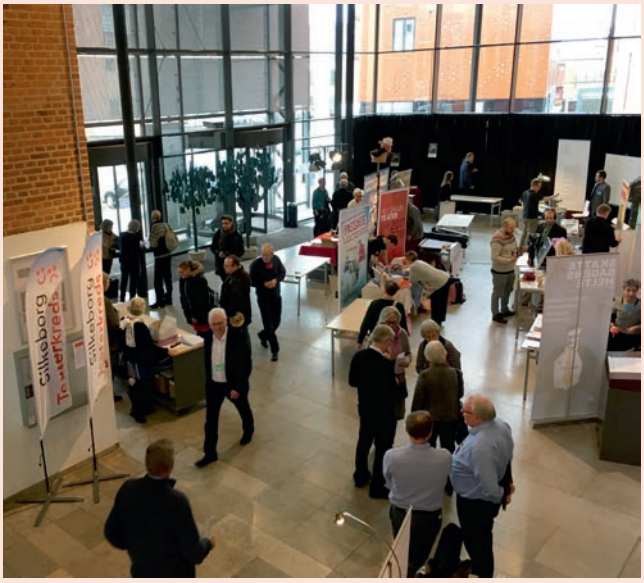

Foto: Lone Just Andersen

Danmarks Teaterforeningers landsdækkende Teaterseminar 18.-20. november 2016 i Jysk Musikteater.
Foto: Christian Kloch Larsen, Midtjyllands Avis.

1967 og har således 50-års jubilæum samtidig med Silkeborg Teaterkreds.

De lokale teaterforeninger arrangerer ca. 1.500 teaterforestillinger og formidler pt. omkring 300.000 teaterbilletter årligt. Det er teaterforeningernes opgave at vise et bredt udsnit af professionelt turnéteater. Hvert år er der siden 1970 afholdt et årligt 3-dages teaterseminar i forskellige værtsbyer. Det kræver en stor sal og tilstrækkelig hotelkapacitet at afholde et sådant stort møde. I 2004, da Jysk Musik & Teaterhus stod færdigt, blev seminaret for første gang afholdt i Silkeborg. I seminaret deltager landets mange teaterforeninger og de turnerende teatre. Det er her, man hører om de kommende turnéplaner og nye forestillinger. Og det er her, der bliver truffet de første aftaler om de kommende sæsoners repertoire.

Jysk Musikteaters Store Sal. Foto: Jysk Musikteater

Marianne Bugge, som ledede Børneteaterklubben i de første 11 år, billetterer ved indgangen til den lille sal i Jysk Musikteater 15. april 2012. (Foto: Jens Anker Tvedebrink, Midtjyllands Avis)

I november 2016 kom det årlige 3-dages teaterseminar og -messe igen til Silkeborg. Næsten alle turnerende teatre og teaterforeninger deltog. Dette seminar blev en stor succes, bl.a. takket være den professionelle afvikling i Jysk Musikteater.

Børneteater i Silkeborg Teaterkreds

Gennem årene har teaterkredsen haft familieforestillinger og børneforestillinger og har også forsøgt at få de unge i teatret med større eller mindre held. Familieforestillingerne har dog altid været en succes. Fx blev i 1991 Det danske Teaters udgave af "Ronja Røverdatter" opført som syngespil, hvor 12 lokale børn deltog i koret. I 2001 opførtes Det danske Teater/Bellevue Teaters forestilling "Brødrene Løvehjerte" og i 2002 Det danske Teaters "Emil fra Lønneberg".

Efter nogle års forberedelse startede arbejdsgruppen for børneteater sin første sæson i 2006/07. Arbejdsgruppen fastlægger selvstændigt repertoiret.

Børneforestillingen Halmmåtten og Filttøflen med Den Jyske Opera 15. april 2012 i den lille sal i Jysk Musikteater
(Foto: Jens Anker Tvedebrink, Midtjyllands Avis)

I de fleste år ledede Marianne Bugge arbejdsgruppen. Forestillingerne udbydes i "Børneteaterklubben", hvor der er mulighed for at opnå rabat. Målgruppen er børn fra 4 til 12 år, samt et bredere publikum til en årlig, stor familieforestilling. Der har været opført op til 9 forestillinger pr. år, men fra 2014 har antallet været 6 pr. år for at undgå evt. underskud med de gældende regler for tilskud fra stat og kommune.

De seneste år har der været udsolgt til Folketeatrets flotte opsætninger af populære syngespil eller dramaer for hele familien som "Fakiren fra Bilbao", bygget over Bjarne Reuters bog. Opsætningen af Astrid Lindgrens bøger "Mio min Mio" og "Ronja Røverdatter" som teaterforestillinger var ligeledes store succeser. Den sidstnævnte forestilling havde ligesom "Skatteøen" og "Hodja fra Pjort" musik af Sebastian, hvilket givetvis medvirkede til de fyldte sale. I 2013 opførtes Folketeatrets opsætning af "Valhalla". Universet var skabt som den silkeborgensiske tegner Peter Madsens tegneserie, og han havde også lavet skitser til scenografien. Musikken var af Sigurd Barrett. Denne forestilling indgik desuden i et samarbejde med Silkeborg Kommunes skoler og blev set af mange skoleelever ved den anden opførelse i Jysk Musikteater. Desuden blev forestillingen fulgt op af en konkurrence på Silkeborg Bibliotek, et inciterende foredrag i den store sal i Jysk Musikteater af Peter Madsen for skoleelever, og af en udstilling af Peter Madsens tegninger, plakater og skitser.

Fornyelse og tradition: 50 år med Silkeborg Teaterkreds

Teatersalene i Jysk Musikteater og fra 2015 black-box-salen i Kedelhuset har givet enestående muligheder for næsten alle former for teateropsætninger, dog ikke de helt store operaer. Teaterkredsen har også indgået aftaler om præsentation af særlige forestillinger, fx i samarbejde med kommunens skoler, men har også stået for gadeteater i Midtbyen i samarbejde med HandelSilkeborg, bådteater på Hjejleselskabets skib Hejren, forestillinger på Ungdomsskolen eller i Mariehøj Kirke. Det er dog stadig de store forestillinger med kendte stykker og skuespillere, som trækker det største publikum, men interessen for ny scenekunst, danseforestillinger og eksperimenterende forestillinger har været stigende.

Medlemstallet har været vigende. Mange ønsker ikke at binde sig til datoer, som ligger mange måneder eller et år forud. Publikum ønsker også frit

valg. Derfor ophørte teaterkredsen helt med at udbyde serier i abonnement fra sæsonen 2005/06. Abonnementerne fortsatte, nu med frit valg blandt forestillingerne. Samtidig er der et stigende løssalg. Omsætningen har i den seneste tid ligget på ca. 1 mio. kr., og hertil kommer børneteater på ca. 400.000 kr.. Tilskud fra stat, kommune og private sponsorer ligger på ca. 40-45% af omsætningen, hvilket gør det muligt at sælge selv store forestillinger til en rimelig pris.

I alle årene fra teaterkredsens start foregik billetsalget på Turistbureauet, idet turistchefen Preben Sloth var med i bestyrelse frem til 1985. Bestyrelsen blev samtidig betjent af medarbejdere ved Turistbureauet som sekretærer og abonnements- og billetsælgere med timebetaling. Billetsalget fortsatte sideløbende i Turistbureauet frem til lukningen i 2016, men blev gradvist overtaget af teaterkredsens bestyrelse. I 2012 overgik det meste billetsalg til Jysk Musikteater, medens teaterkredsen stadig står for abonnementerne. Udviklingen går nu hastigt mod online-salg af Silkeborg Teaterkreds' forestillinger og abonnementer hos Jysk Musikteater. Dette samarbejde har i de seneste 5 år udviklet sig med bl.a. fælles arrangementer til gavn for begge parter.

I 2009 blev antallet af medlemmer i bestyrelsen øget fra 5 til 9, hvilket gav mulighed for en bedre fordeling af opgaverne. Det er dog stadig formanden, som trækker det største læs. Alle i bestyrelsen deltager aktivt i at sammensætte repertoiret. Gennem de seneste år har der været opført 10-15

Opførelse af teaterstykker på Hjejleselskabets skib Hejren. Foto: Hans Løkke 2015

2017

Bestyrelsen i Silkeborg Teaterkreds fra venstre: Marianne Løkke, Grete Juhler, Poul Nellemann Andersen, Ulla Frederiksen, Bjarne Johansen, Hans Løkke, Frederik Grønfeldt, Tove Gadegård og Niels Peter Sørensen. Foto: Per Pedersen 2017

forestillinger for voksne pr. år og mindst 6 børne- og familieforestillinger.

Teaterkredsen har i nogle år arrangeret generalforsamlingen i september måned som en hyggelig og godt besøgt sammenkomst med spisning og efterfølgende teaterforestilling. I 2016 startede en ligeledes velbesøgt præsentation af det nye sæsonprogram for alle interesserede med en gennemgang af de kommende forestillinger, illustreret med fotos og videoer.

Gennem mange år har Silkeborg Teaterkreds haft særlige medlemstilbud, fx med tilbud om teater- eller operature til København. I 2017 gik turen til Det kgl. Teaters forestilling "Røde Orm" på Moesgaard Museum.

Efter flere års tilløb fik teaterkredsen sin hjemmeside www.silkeborg-teaterkreds.dk i 2010. Samme år begyndte teaterkredsen at udsende ca. 12-14 elektroniske nyhedsbreve pr. år. I 2012 oprettede teaterkredsen en Facebookside.

Teaterkredsen følger nu, ligesom man gjorde tilbage i tiden, nøje med i teaterlivet i Danmark, og bestræber sig på at sammensætte et alsidigt program, således at så mange som muligt kan få en underholdende og berigende oplevelse. Og håber naturligvis på, at publikum køber billetter og dermed er med til at støtte, at Silkeborg Teaterkreds til stadighed har professionelt, levende teater i Silkeborg Kommune, og at Danmarks førende teatre besøger os som en god teaterby.

REFERENCER

Dagblade:

Aftenposten (1953-1963)
Jydsk Aktuelt (1963-1971)
Kongelig privilegeret Aarhuus Stifts-Tidende (1845-1871)
Midtjyllands Avis (1974-)
Jyllandsposten 1956
Silkeborg Avis. Et politisk- og Avertissementsblad (1857-1872)
Silkeborg Avis. Midt-Jyllands Folketidende (1872-1974)
Silkeborg Dagblad (1889-1920)
Silkeborg Socialdemokrat (1900-1963)
Silkeborg Venstreblad (1911-1950)

Bøger og arkivalier:

Dansk Teaterhistorie bd. 2: Folkets teater. Kap. "Teater i provinsen" s. 61-70. Kela Kvam, Janne Risum og Jytte Wiingaard (red.), 1992, Gyldendal
Den Selvejende Institution Silkeborg Teaters arkiv, Silkeborg Arkiv
Gyldendals Teaterleksikon, red. Alette Scavenius, 2007, Nordisk Forlag A/S, 1113 sider
Horskjær, Jan, 1984: Silkeborg 1940-1945 – besat og befriet. Silkeborg Bogtrykkeri, 196 sider
Hüttel, Paul og Jørgen Fisker (red.), 1994: Rejsende i teater, Fisker & Schou, 153 sider
Jysk Musikteater 2004-2014. Jubilæumsskrift
Neiiendam, Robert, 1944: De farende folk: Træk af dansk provinsteaters historie 1790-1864
Rottensten, Rikke, 2007, "Til lyst gavn – Hjørrings teaterliv", Hjørring Håndværker- og Borgerforening, 79 sider
Silkeborg Håndværværkerforening 150 år. Jubilæumsskrift 31. januar 2013, 40 sider, www.e-pages.dk/mja/120/
Silkeborg Teaterkreds' arkiv (1963-), Silkeborg Arkiv
Wiki Silkeborg, Silkeborg Arkiv

BILAG

Bilag 1.

Bestyrelsesmedlemmer i Silkeborg Teaterkreds

Henning Henriksen	1967 -1998
Preben Sloth	1967 - 1985
Knud Due	1967 - 1975
Judithe Boock	1967 - 1968
Søren Andersen	1967 - 1977
Jens Christian Bak	1968 - 1970
Freddy Laier	1975 - 1992
Henry Lindhardt[1]) (Kommunens Socialudvalg)	1976 - 1984
Bent Andersen[3] (Kommunens Kulturudvalg)	1976 - 1984
Jytte Hahn	1970 - 1986
Kaj Christensen	1977 - 1986
John Hahn	1985 - 2012
Knud Borghus	1986 - 2010
Steen Møller Nielsen	1986 - 1992
Bjarne Johansen	1992 -
Jette Washford	1994-1996
Grethe Jørgensen	2002 - 2007
Knud Kjær	2003 - 2009
Jess Hartlei	2007 - 2009
Marianne Løkke	2007 -
Hans Løkke	2009 -
Ulla Frederiksen	2009 -
Preben Gram-Møller	2009 - 2012
Niels Peter Sørensen	2009 -
Jan Christensen	2010 - 2012
Frederik Grønfeldt	2011 -
Tove Gadegaard	2012 -
Bente Risvig	2012 - 2013
Poul Nellemann Andersen	2012 -
Greter Juhler	2014 -

Bilag 2

Medlemmer af arbejdsgruppen for børneteater

Grethe Jørgensen	2006 – 2008
Marianne Bugge	2006 - 2016
Elisabeth Nielsen	2006 - 2017
Ulla Frederiksen	2008 - 2017
Marianne Løkke	2012 -
Johanne Løkke	2013 - 2014
Grete Juhler	2016 -
Hanne Hedegaard Hede	2017 -

STIKORDSREGISTER

30 Års Henstand, skuespil af Soya 29
3die Bogs 1ste Kapitel 8

Abell, Kjeld 33
Adelvard, Lis 41
Altfor smuk 8
Amphytrion 38 29
amtsbrochure 44
amtstilskud 42
Andelsteatret 36, 37, 39
Andersen, Carl, skatterådsformand 36
Andersen, H. C. 27, 43, 45
Andersen, Michael, turistchef 48
Andersen, Søren, planteskoleejer 41
Anouilh, Jean 42
AOF Silkeborg Aftenskole 50
AOF Silkeborg (Arbejdernes Oplysnings Forbund) .41
Aprilfestivalen 48
Aprilsnarrene af J. L. Heiberg 11
arbejderbevægelsen 32
Astoria, restaurant 36
Astrid Lindgren 54
Axholt, Inger, operasanger 34
Aage Hansen, boghandler 29, 30
Aagesen, værtshusholder 20
Aakjær, Jeppe 24
Aarhuus Stifts-Tidende 8

Bagermadammen, operette af Offenbach 28
Bajadere 29
Bal i den Borgerlige 42
ballet 29
Baron Ødeland 17
Barrett, Sigurd 54
Bedsteforældrene 8
Bellevue Teater 53
Bestyrelsesmedlemmer 58
Betty Nansen-Teatret 29
Bille, Svend 42
Bjørn, Agnethe 42
black-box-sal 54
Boock, Judithe, viceborgmester 41
Borch Hée 26
Bothilsen-Nielsen 31
Brandon Thomas 17
Broberg, Lilly 29
Bruun Olsen, Ernst 41
Brødrene Løvehjerte 53
Brøndum bande 31
Bugge, Marianne 53, 54
busture 49
Byråd 25
Bøgh, Erik 12
børneteaterfestival 48
børneteaterforestillinger 44
Børneteaterklubben 44, 53, 54
Baagøe, provisor 15

Casinoteatret 17, 21, 27
Charleys Tante 17
Christensen, tobaksfabrikant 20
Christensen, Aage, borgmester 36
Christophersen, Gerda 27, 28, 29, 30, 32
Christophersen, Gerda 31
Christophersen, Harald C, ...22, 23, 27
Cortes, Emma 17
Cortes, Thomas 16, 17

DAB 30
Danmarks Teaterforeninger 50
Dansk Automobilbyggeri 30
Den fremmede af Alexander Dumas 22
Den første Kjærlighed 8
Den glade Enke 29
Den glemte Faktor 34
Den hvide dame, opera 22, 23
Den jydske Folkescene 26
Den Jyske Opera 54
Den kloge Mand 29
Den Kærlighed, enakter af Kaj Munk 28
Den politiske Kandestøber 16, 17
Den Selvejende Institution Silkeborg Teater. 36, 39, 40, 49
Den skønne Helene 28
Den Tredie, sangspil af Hostrup 12
Den unge hidsige Kone 8
Der brænder en Ild, enakter af Kaj Munk 28

Det danske Teater 45, 50, 53
Det kgl. Teater 14, 17, 25, 26, 27, 36, 45, 56
Det Kgl. Teaters Ballet 29
Det Kjøbenhavn, der kommer 17
Det nye Skuespilselskab 16
Det snurrige Frieri 8
Diktatorinden af Kaj Munk 28
dilettant 11, 12, 14, 22
Dollarprinsessen af Leo Fall 30
Dollarprinsessen, operette af Leo Fall 42
Drewsen 9
Due, Knud, kommuneassistent 41
Due, købmand 15
Dumas, Alexander 22
Dyrene i Hakkebakkeskoven 48
Døden, enakter af Kaj Munk 28

Egeberg, Edvard 22
Egebjerg, Edvard 21
Egelykke af Kaj Munk 28
Eggelund-Jensen 28, 29, 30, 35
Elga-Olga, Jytte 42
Elisabeth med Betty Nansen 29
Emil fra Lønneberg 53
En børneforlovelse 8
En dame, der har været i Paris 16
En Forbryder 23
En glædelig Fastelavn 27
En kone, der springer ud af vinduet 22, 23
En Oldgesell 22
En Tjener og to Herrer af Goldoni 29
En Vandgang på Hattenæs 22
Et Giftermål i Rusland 8
Et magnetisk Experiment 8
Et Uhyre 27

Facebook 56
Fall, Leo 42
familieforestilling 53, 54, 56
Farinelli 22, 23, 27, 28
Faust af Gounod 27
Fejltagelserne, lystspil i én akt 8
Fischer, Carl 29
Fischer, Leck 33
Flådens piger, af Arne Weel 29
Folketeatret 17, 29, 34, 45, 54
Fonden Silkeborg Teaterbygning 49

For kærlighed eller penge 34
Fredericia, Allan, teaterdirektør 37
Frederiksberg Morskabsteater 17
Frederiksen, Ulla 56
Friis, smørhandler 20
Fronten, drama af Leck Fischer 33
Fønss, Johannes 36

Gabrielsen, Børge, operasanger 34
Gadegård, Tove 56
gadeteater 54
Gamle Minder 8
garderobe 18, 26, 30, 32
gaslygter 11, 21
Gerda Christophersen-Turnéen 27, 30, 31
Gesner, Carl Edvard, forstander og fabrikant .....
.....18, 19, 20, 21
Giraudoux, Jean 29, 30
Gjenboerne 12
Goldoni 29
Gounod 27
Grevinde Maritza 29
Grønfeldt, Frederik 56

Halmmåtten og Filttøflen 54
Hamlet, drama af Axel Illum 33
HandelSilkeborg 54
Hansen, Anton, maler 32
Hansen, Wilhelm, redaktionssekretær 21
Han sidder ved smeltediglen af Kaj Munk 28
Hedberg, Thor 36
Hedevig Schad-Tournéen 29
Heegaard Mikkelsen Grabow, Jens 8
Heiberg, Johanne Louise 11
Helsengreen, fru 16
Helsengreen, Albert 24
Helsingørrevyen 29
Henriksen, Henning 41, 44, 45
Hermansen, Mogens 42
Hjejleselskabet 54, 55
hjemmeside 56
Hodja fra Pjort 54
Hoffmann, Holck, teaterinstruktør 30
Holberg, Ludvig 16, 17
Horskjær, Jan 31
Hostrup, Jens Christian 11, 12, 14, 25
Hostrup-Pedersen, glarmester 36

Hotel Dania 8, 9
Hotel Silkeborg 9, 10, 11
Hr. og Fru Møller, operette 28
Hun skal debutere, operette 27
Hvidtfeldt, Rigmor 42
Højskolehjemmet 21
Håndværkerforeningen 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24,
..... 25, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 41, 45
Håndværkerforeningens Forlystelsesudvalg 28
Håndværkerforeningens Teaterudvalg 41

I Anstændighedens Navn, drama af Sartre 33
Illum, Axel 29, 30, 33
indbyggertal 8, 16
Intrigerne, sangspil af Hostrup 12

Jacobsen, Otto 28
Johansen, Bjarne 56
Johan Ulfstjerna, drama af Thor Hedberg ... 36, 37, 39
John Barnett 27
Jomfruburet af Schubert 34
Juhler, Grete 54, 56
Jyske Bank 40, 49
Jysk Musikteater 40, 49, 50, 52, 53, 54, 55
Jysk Musik & Teaterhus 40, 46, 50, 51

Kardinalernes Middag, enakter af Goldoni 29
Kedelhuset 54
Kjærgaard, grosserer 41
Klokkeren fra Notre Dame 50
Klokkerne med Karl Mantzius 25
kontingent 42
Kristiansen, H., landinspektør 21
Kruse, Jens, teaterkritiker 39
Kulturministeriet 41, 42, 46
Kulturudvalget 42, 50

Landboforeningen 29, 34
landboforestilling 22, 26
Lange, Sven 23
Larsen, Lars 50
Laser og Pjalter 44
Lauring, Gunnar 34
Lemvigh, Gunnar 29
Lindemann i de tyske besættelsestropper 31
Lindorff, Lone 42
List og Phlegma 8
Livet er jo dejligt 29
Lukkede Døre af Sartre 42
Lund, Adler, birkedommer 20
Lund, A. W., bankbogholder 36
Lund, Carl, teatermaler 21, 24
Lund, læge 19
Løkke, Hans 46, 55, 56
Løkke, Marianne 54, 56
Løwert, Karen Marie 34

Madsen, Peter 54
Madsen, restauratør 31
Maës, Tove 41, 42
Mantzius, Karl 25
Mariehøj Kirke 54
Mejding, Bent 43, 45
Methling, Svend 34
Meyer, Karen 34
Miehe-Renard, Louis 41, 42
Mio min Mio 54
Moderhjertet 29
Moesgård Museum 56
Monsieur Alphons 27
Moser 16
Mozart 17
Mozart med Arne Weel 29
Munk, Kaj 28, 33, 34
Musical Silkeborg 40
Müller, Paul 42
Müller, Th. 10

Nansen, Betty 29
Nellemann Andersen, Poul 56
Niels Christoffer Jensen Schou 9
Niels Ebbesen 33, 34
Nielsen, boghandler 16
Nielsen, bødker 19, 20
Nielsen, Lyhne, maskinmester 36
Nielsen, Marinus, murermester 35, 36
Nielsen, sodavandsfabrikant 19
Ny Carlsberg-fonden 32
Nøddebo Præstegård 48
Nørgaard, Kjeld 41, 42

Odense Teater 10
Offenbach, Jacques 17, 28
Ole Hartmann 41

Olivia, et lystspil 34
Olsen, Julius, teaterdirektør 8
opera 22, 23, 27, 28, 29, 45, 54, 56
Ordet af Kaj Munk 28
Otto Jacobsen Tournéen 28

Pagh, Klaus 41
Pallesen, chef på Det kgl. Teater 36
Palner, Beatrice 41
Pape, Maximilian, arkitekt 32
Papirfabrikken 50
Perspektivkassen 8
Petersen, Karoline, postmesterinde 22
Petersen, Søren, værtshusholder 20
Petersen, Wilhelm 16, 17
Pinter, Harold 42
Postillonen i Longjumean 27
Price, John 34
Pritzel, billetsælger 29
Privatteatret 45
Pødenphanth, Wulf Sigvardt 14
På Kastelsvolden, sangspil 22

Radio Silkeborg 44
Ralov, Børge 30
Rau, Carl Frederik 9, 10, 11
Rau og Valdemar Jensens teaterselskab 10
Rau'ske Selskab 9, 10
Rebecca 29
Reenberg, Palle 34
Rejsen til Månen 16
Rejsen til Solen 16
revy 16, 17, 29
Ronja Røverdatter 53, 54
Rosen, Anton, arkitekt 18, 21
Rostrup, Hans 41
Rottensten, Rikke, teaterkritiker 33
Røde Orm 56

Sabinerinderovet eller en Theaterskandale 17
Sartre, Jean-Paul 33, 42
Savery, Finn 41
Scenario Teateradministrations A/S 45
schalburgtage 31
Schow, gæstgiver 9
Schroeder, Erling 33
Schubert 34
Schübeler, H. F. C., dekorationskunstner 21
Schønberg, Ib 30
Schønthan 17
Sebastian 54
Silkeborg Bad 40
Silkeborg Bibliotek 54
Silkeborg Byråd 35, 36
Silkeborg, drama af Kjeld Abell 33
Silkeborg Hovedgård 11
Silkeborg Håndværkerforening 15, 35, 36, 41
Silkeborg og Omegns Teaterkreds 34, 36
Silkeborgsalen 32
Silkeborg Teaterkreds 17, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 48,
.....50, 51, 56, 58
Silkeborg Udviklings Selskab 49
Skatteøen 54
Skuespillerinden på Prøve 8
Sloth, Preben, turistchef 41, 55
Socialudvalget 42
Sommer i Tyrol 30, 31, 32
Soya 29
Steen, Bodil 42
Svendsen, E., arkitekt 36
Sønderport 32, 33, 34, 37
Sørensen, H. S., redaktør 15
Sørensen, Knud, arkitekt 36
Sørensen, Niels Peter 56
Sørensen, Ole, barbermester 36

Taifun (Den gule Fare) 28
Teatercentrum 46
Teater Fabula 42
Teater Møllen 42
teaterseminar 50, 51, 53
Teater Vester 60 42
Teatret i Herning 30
Teknisk Skole 15, 20
Teytaud, Jørgen 41
Therkildsen, P. E., direktør 41
Therp, maskinmester 21
Thomsen, Ernst, borgmester 41
Tiemroth, Edvin 33
Turistbureauet 41, 45, 55
Turistforeningen 41, 45

Uldall, arkitekt 15
Ungdomsskolen 54

Valhalla 54
Vendelbo, Nika 34
Vendelbo, Povl 34

Wamberg, Niels Birger 45
Weel, Arne 30, 34
Weel, Liva 28
Wiehe, Henrik 42
Wilkens, murer 15
Wold, Susse 43, 45
Wulff, Carl 17

Zeltner, fabrikant 15
Ziegler, Aase 29

Silkeborg Teaterkreds

50 ÅRS JUBILÆUM 2017

Silkeborg Håndværkerforenings tre bygninger på Torvet fra 1876, 1896 og 1956. Jysk Musikteater på Papirfabrikken fra 2004.

1876

1896

1956

2004

ISBN 978-87-999963-0-8